

ВИЗУЕЛНИ ДНЕВНИК ЈЕДНОГ ВРЕМЕНА

Опус Душана Стефановића у Ликовној збирци Музеја Крајине

ВЕСНА НИКОЛИЋ

... Свака улица коју насликам носи причу,
сваки трг има свој глас.

Мило Милуновић



Издавач
Музеј Крајине

За издавача
Весна Станковић

Рецензент
Ивана Женарју Рајовић

Лектура
Весна Станковић

Фотографије
Зоран Радосављевић – Кики

Прелом
Сања Радосављевић

Штампа
ЈП *Službeni glasnik* – Београд
www.slglasnik.com

Тираж
100

ISBN-978-86-87691-47-6

Музеј Крајине

Визуелни дневник једног времена

Опус Душана Стефановића у Ликовној збирци Музеја Крајине

ауторка
Весна Николић

Неготин, 2026.

САДРЖАЈ

6
Животни пут и културни контекст деловања

11
Формирање уметничког интересовања

14
Од терена до уметничког дела

16
Губитак вида и духовни континуитет

19
Опус Душана Стефановића у Ликовној збирци Музеја Крајине

24
Уметност, меморија и локални идентитет

29
Каталог дела

154
Извори и литература

Уметност као облик визуелног сведочења има значајну улогу у бележењу културних, историјских и друштвених процеса, при чему архитектонски и урбани мотиви заузимају посебно место као носиоци културне меморије простора.[1] У оквиру српске ликовне уметности XX века, нарочито у регионалним културним срединама, овакве уметничке праксе добијају изразиту документарну и идентитетску функцију. Источна Србија, са својим специфичним историјским и културним слојевима, представља простор у коме је визуелно бележење архитектонског наслеђа имало посебан значај у условима убрзаних друштвених и урбанистичких промена. У том контексту, стваралаштво Душана Стефановића може се посматрати као јединствен спој уметничког израза, документарне прецизности и истраживачког приступа, при чему његов опус у оквиру Ликовне збирке Музеја Крајине представља значајано сведочанство визуелне меморије Неготинске Крајине.

Стваралаштво Душана Стефановића сведочи о сложеном и вишеслојном деловању у коме се преплићу уметничка пракса, музеолошко-истраживачки рад, педагошка делатност и ауторска промишљања сопственог стваралаштва. Његов опус може се сагледати као визуелно-документарни корпус од значаја за проучавање културне меморије и просторног идентитета Неготинске Крајине. Приликом анализе опуса Душана Стефановића коришћена су дела из Ликовне збирке Музеја Крајине, уз архивску документацију и каталошку грађу насталу поводом његових изложби. Посебан допринос имају

1 T. Kuljić, *Kultura sećanja*, Beograd, 2006, 6.

ауторски искази Душана Стефановића и ликовне критике Павла Васића и Николе Кусовца, објављене у каталозима изложби и листу *Политика*, јер представљају значајна сведочанства о уметниковом стваралаштву и начину на који је његов рад сагледаван у стручној јавности. С обзиром на то да опус Душана Стефановића није значајније заступљен у националним синтезама историје уметности, његово тумачење захтева шири контекст који обухвата локални културни простор, уметничку праксу и културно-историјске оквире његовог деловања. Мотиви, технике и стваралачки поступци посматрани су у односу на просторне, временске и културне оквире њиховог настанка, што омогућава да се уметник сагледа као активни учесник у обликовању локалне културне сцене, а не искључиво као аутор појединачних ликовних остварења.

Значајан аспект Стефановићевог стваралаштва представља и начин на који је његов рад препознаван и очуван у оквиру локалних културних институција. Стручни осврти и музејска документација сведоче о континуитету интересовања за његов опус, као и о значајној улози Музеја Крајине у Неготину у његовом прикупљању, тумачењу и очувању.

Животни пут и културни контекст деловања

Животни и стваралачки пут Душана Стефановића одвијао се у сложеним историјским и друштвеним околностима које су значајно утицале на обликовање његовог културног и уметничког профила. Рођен је 1922. године у Давидовцу код Кладова, у просветарској породици. Његов отац, Војин Љ. Стефановић,[2] био је учитељ[3] и учесник Првог светског рата.[4] Мајка, Јулка

2 Војин Стевановић рођен је 11. јануара 1895. године у Неготину, од оца Љубивоја, берберина, и мајке Саре. ИАН, *Извод из матичне књиге рођених*, од 15. 8. 1961.

3 Војин Љ. Стефановић радио је као учитељ у Давидовцу (Кључко-крајински срез). ИАН, *Решење*, Министарство просвете Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, акт бр. 6814 од 2. 2. 1924.

4 Војин Стефановић је као наредник Четвртог пешадијског пука одликован Сребрним војничким орденом Карађорђеве звезде са мачевима за храброст у рату против Аустроугарске 1916. године. ИАН, *Решење министра војске и морнарице Краљевине Југославије*, акт. бр. 53781 од 21. 4. 1938.

Танасијевић, била је домаћица, кћи кафеџије Љубомира Танасијевића из Кладушнице.[5] Одрастао је у окружењу у коме су образовање, култура и јавна одговорност представљали кључне вредности. Породица се 1927. године настанила у Неготину, средини која ће постати његов животни и стваралачки ослонац.

Рано испољена склоност ка цртању и визуелном изражавању развијала се паралелно са општим образовањем стеченим у Државној реалној гимназији у Неготину,[6] као и у Пољопривредној школи коју је похађао уочи Другог светског рата. Ратни период представљао је једну од кључних прекретница у његовом животу. Активно учешће у Народноослободилачкој борби, хапшење и интернација у казнени затвор у Нишу,[7] као и касније ангажовање у Југословенској народној армији,[8] оставили су трајан траг на његов лични и интелектуални развој, продубљујући свест о историјском времену и друштвеној одговорности појединца.

Послератне године обележене су и тешким породичним околностима. Након смрти оца 1948. године,[9] као најстарији син преузео је бригу о бројној породици, што је условило одустајање од формалног високог образовања. Иако је ова животна одлука онемогућила његову академску афирмацију, није умањила његов културни и уметнички развој.[10]

---

5 Војин и Јулка венчали су се 27. 10. (9. 11) 1919. године у Кладушничком храму Сош. Св. Духа. ИАН, *Извод из књиге за уписивање венчаних, цркве Кладовске, храма Св. Великомученика Ђорђа*, текући број 24, 3.

6 Душан Стефановић завршио је четврти разред Државне реалне гимназије у Неготину школске 1938/39. године; у сведочанству је из цртања оцењен највишом оценом. ИАН, *Сведочанство о нижем течајном испиту*, акт бр. 793 од 20. јуна 1939.

7 Према сведочењу његовог сина Саше Стефановића, Душан Стефановић је током Другог светског рата био ухапшен и упућен у нишки логор, из којег је пуштен након шест месеци. Интервју обављен са: Сашом Стефановићем, уметниковим сином, 2015.

8 ИАН, *Решење*, акт бр. 20 од 3. 9. 1954.

9 Интервју обављен са: Сашом Стефановићем, уметниковим сином, 2015.

10 Стефановић је кроз самостално образовање, систематично читање и рад, изградио широку интелектуалну основу која ће бити видљива у свим сегментима његовог каснијег деловања. Исто.



Након завршетка Другог светског рата и стабилизације животних околности, Душан Стефановић започиње професионални ангажман у области културе и образовања, који ће значајно утицати на формирање његовог уметничког опуса. Његов рад у Градском музеју у Неготину,[11] најпре као службеник и стручни сарадник, а потом као хонорарни сарадник,[12] био је важна етапа у формирању његовог истраживачког и хроничарског приступа. У оквиру музејске делатности учествовао је у прикупљању, систематизацији и проучавању етнографске, археолошке и историјске грађе, претежно кроз теренска истраживања у селима Неготинске Крајине и ширег подручја источне Србије.[13]

Музејска пракса омогућила је Стефановићу директан контакт са материјалним остацима прошлости, што је значајно утицало на његово разумевање простора као историјски слојевитог феномена.[14] Рад у музеју није представљао искључиво професионалну обавезу, него и извор знања и инспирације, који су утицали на обликовање визуелне структуре његових дела.

Паралелно са музејским радом, Стефановић је остварио значајну педагошку каријеру у области ликовног образовања. Као наставник цртања у Вишој мешовитој гимназији[15] и касније као професор ликовног васпитања

11 Душан је, са места млађег кредитног комерцијалисте Среског државног магацина у Лугу, постављен за службеника Градског музеја у Неготину, почев од 1. новембра 1950. године. ИАН, *Решење*, акт бр. 942 од 1. 11. 1950; С. Милошевић, „Радници Музеја Крајине“ у: *Музеј Крајине 1934–2014. године*, Неготин, 2014, 166.

12 Душан Стефановић радио је у Музеју од 1950. до 1954. године, а потом и хонорарно до 1956. године. *Летопис Народног музеја Крајине – Неготин (1934–1979)*, прир. С. Радосављевић, М. Стевановић и И. Трајковић, Неготин, 2021, 53.

13 Стефановић је учествовао у теренским истраживањима у Мокрању, Прахову, Корбову, Мосни, Тополници, Голубињу, Бољетину и на Мирочу, прикупљајући предмете и визуелну документацију за музејску збирку. Исто, 68, 105.

14 Стефановић је, као члан редакције локалног листа *Крајина*, био ангажован на графичком уређивању новинских прилога и истовремено започињао бележење мотива из Неготина. Д. Стефановић, *Акварели Неготина*, каталог изложбе, Неготин, 1986.

15 Душан Стефановић је радио као хонорарни наставник цртања у Вишој мешовитој гимназији током школских 1951/52, 1952/53. и 1953/54. године, при чему је наставу држао у петом и шестом разреду са утврђеним недељним фондом часова. ИАН, *Лист оцењивања*, акт без бр. од јуна 1954.

Душан Стефановић, осамдесетих година 20. века, вл. породице Стефановић

и школски библиотекар у Учитељској школи *Саво Драгојевић*, имао је важну улогу у образовању младих генерација, чиме је допринео ширењу интересовања за уметност и културну баштину у локалној заједници.[16] Као школски библиотекар, активно је учествовао у формирању културних навика ученика, подстичући интересовање за књигу, уметност и локалну историју.[17]

Стефановићев културни ангажман није био ограничен на институционалне оквире. Активно је учествовао у културном животу Неготина као организатор, сарадник и хроничар бројних догађаја. Бавио се и књижевним стваралаштвом, пишући поезију и прозу,[18] као и музиком,[19] што сведочи о његовом мултидисциплинарном приступу култури. Ова ширина интересовања омогућила му је да уметност сагледава као јединствен систем повезаних израза, у којем се визуелно, књижевно и музичко искуство међусобно прожимају.

Управо овај сложени професионални и културни ангажман омогућио је Стефановићу да изгради специфичну позицију унутар локалне, али и шире

16 Поред наставног рада, Стефановић је руководио ликовном секцијом и организовао изложбе ученичких радова, при чему је посебну пажњу посвећивао развоју уметничке свести и креативних способности младих. Његов педагошки рад био је запажен и позитивно оцењен, нарочито због ангажованости, приступачности и постигнутих резултата у раду са ученицима. ИАН, *Лист оцењивања*, акт без бр. од јуна 1954.

17 Од 1959. године Душан Стефановић је уређивао и водио библиотеку Учитељске школе, која је почетком шездесетих година бројала више хиљада књига и бележила сталан раст фонда. Паралелно са библиотечким радом, хонорарно је предавао ликовно васпитање у нижим разредима ове школе, при чему се, са проширењем наставног плана, повећавао и број одељења и недељних часова које је изводио. ИАН, *Упитник за оцењивње службеника органа државне управе*, акт без бр. од 1960; ИАН, *Упитник за оцењивње службеника органа државне управе*, акт без бр. од 1962.

18 Поред ликовног стваралаштва, Душан Стефановић се бавио и писањем поезије. Његови песнички текстови, инспирисани историјским догађајима и личностима, откривени су тек након његове смрти и објављени, што је указало на постојање мање познатог, али значајног сегмента његовог стваралачког опуса. М. Стефановић, „Сећање на уметника“, *Буктиња: часопис за књижевност, уметност и културу,* бр. 20, ур. Г. Вучковић, Неготин, 2009, 29.

19 Поред писања, Душан Стефановић је био посвећен и музици, а у локалној средини упамћен је као први учитељ гитаре у Неготину, чиме је дао значајан допринос развоју музичке едукације. Исто, 28.

културне средине. Његов рад може се посматрати као спона између музејске праксе, педагошког рада и уметничког израза, што му даје додатну вредност у контексту истраживања културне меморије.

У културном животу источне Србије друге половине XX века, Душан Стефановић заузима место тихог, али доследног стваралаца, чији је рад био дубоко укорењен у локалну средину. Иако лишен формалне академске дипломе, захваљујући истрајности, образовању и етичком односу према култури, изградио је позицију уваженог културног посленика.[20]

Формирање уметничког интересовања

Формирање уметничког интересовања Душана Стефановића одвијало се изван оквира формалног академског образовања, али у континуираној вези са културним простором у коме је живео и деловао. Рано испољена склоност ка цртању и визуелном бележењу окружења развијала се паралелно са постепеним обликовањем свести о значају локалног културног наслеђа.

У раној фази стваралаштва, Стефановић је био изложен утицајима различитих визуелних и културних образаца, пре свега кроз стручну литературу и репродукције дела значајних уметника. Посебно место у његовом формирању заузимао је рад Љубомира Ивановића,[21] чију је цртачку дисциплину и аналитички однос према мотиву препознао као модел применљив и изван академског контекста. Ивановићево схватање цртежа

20 Н. Кусовац, *Наборано лице Крајине – Изложба слика Душан Стефановић*, каталог изложбе, Неготин, 1994.

21 Љубомир Ивановић (1882–1945) припада кругу уметника код којих цртеж има самосталну и аналитичку улогу. Његов цртачки поступак заснива се на прецизној и дисциплинованој линији, која служи анализи структуре, пропорција и просторних односа, а не пукој описности форме. Архитектонски и пејзажни мотиви изведени су уз избегавање декоративности, уз наглашену конструктивну логику и коришћење светлости и сенке кроз варијације у ритму и густини линије. Д. Медаковић, *Српски сликари XVIII–XX века Ликови и дела*, Нови Сад, 2021, 311–327.

као средства истраживања, а не пуке илустрације, имало је трајан утицај на Стефановићево разумевање ликовног процеса.[22]

Кључни преокрет у његовом уметничком усмерењу настао је средином педесетих XX века, када се, под утицајем разговора са професором Ибровцем,[23] интензивније окреће мотивима завичајне културно-историјске баштине. У том периоду приступио је бележењу старих надгробних споменика у крајинским селима,[24] као и документовању изгледа Доњег Милановца непосредно пре његовог потапања услед изградње хидроелектране Ђердап.[25] Ови радови данас имају изузетну документарну вредност, будући да представљају јединствен визуелни траг урбаних и културних целина које су у међувремену нестале.[26]

Поред ликовног аспекта, Стефановићев однос према архитектури био је и истраживачки. Његови цртежи и слике често су настајали након систематичног теренског рада, при чему је, поред визуелних карактеристика, бележио и сазнања о контексту објекта. Оваква пракса указује на свесно преузимање улоге хроничара простора, у којој уметнички чин добија и документарну функцију.[27]

22 Н. Кусовац, нав. дело.

23 Миодраг Ибровац (1885–1973), историчар књижевности и редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду, био је истакнути интелектуалац и члан Српске академије наука и уметности. Његова сугестија Душану Стефановићу о значају систематичног бележења локалне културно-историјске баштине забележена је у каталогу изложбе, у оквиру сведочења уметниковог брата, Миодрага Стефановића и имала је подстицајну улогу у уметниковом даљем усмеравању. М. С, „Потопљен град остао на сликама“, *Политика – Експрес*, Београд, 23. IX 1971.

24 Током боравка у Санџаку, где је Стефановић цртао мотиве тог подручја, упознао је професора Ибровца, који му је скренуо пажњу на надгробне споменике Неготинске Крајине из XIX века, што је резултирало настанком циклуса од око педесет цртежа. Указивање на недовољно истражене и визуелно недовољно документоване сегменте Неготинске Крајине деловало је као снажан подстицај за систематичнији рад на терену и истовремено као потврда вредности локалних тема у ширем културном контексту. В. Ј. „Портрет – Сликар нашег краја“, *Крајина – лист за друштвена и политичка питања општине Неготин*, број 14, година X, Неготин, 28. децембар 1979, 7.

25 П. В. „Изложба Д. Стефановића“, *Политика*, Београд, 6. мај 1972, 16.

26 М. С, нав. дело.

27 П. Васић, „Д. Стефановић: У служби свога краја“, *Политика*, Београд, 9. април 1966, 11.



Сам уметник је у више наврата указивао на потребу да се мотиву приступа са личном и емотивном укорењеношћу, наглашавајући да приказани простор мора бити препознатљив, именован и повезан са конкретним искуством. За Стефановића, природа и архитектура били су носиоци идентитета завичаја, са сопственом историјом и значењем.[28]

Његово стваралаштво превазилази границе индивидуалног уметничког израза и улази у сферу културне одговорности, доприносећи разумевању, очувању и преношењу локалног културног идентитета, што представља једну од кључних вредности његових дела.[29]

Од терена до уметничког дела

Уметнички рад Душана Стефановића био је заснован на јасно дефинисаном радном процесу, који је обједињавао непосредно посматрање простора, теренско истраживање и ликовну интерпретацију. Стефановић је у природи и урбаном простору израђивао бројне скице, бележећи основне елементе композиције, односе маса, ритам архитектонских целина и светлосне услове. Ови рани цртежи имали су карактер визуелних записа и аналитичке грађе и нису били намењени јавном излагању као самостална уметничка дела. Поред ликовних белешки,[30] често је уписивао податке о локацији, називима улица, власницима објеката или историјским околностима везаним за конкретни мотив.

Процес трансформације теренских скица у завршена дела одвијао се у атељеу, који је током већег дела његовог живота био смештен у оквиру

28 У својим размишљањима Стефановић је природу посматрао у аналогији са односом портретисте према моделу, доживљавајући је не као пуки визуелни мотив, већ као живу и персонализовану појаву простора, дубоко укорењену у завичајно искуство. Д. Стефановић, *Изложба слика Душан Стефановић – уља*, каталог изложбе, Неготин, 1982.

29 Душан Стефановић је 1971. године добио *Септембарску награду*, најзначајније признање у Неготинској Крајини. М. С, нав. дело.

30 У оквиру ових белешки, Стефановић је често уносио и напомене о колористичким односима, бележећи које боје и тонове је предвиђао за поједине делове композиције, што указује на промишљен и систематичан приступ раду.

приватног стамбеног простора.[31] У атељеу су се теренски записи прерађивали, допуњавали и ликовно обликовали, при чему је уметник задржавао верност основном мотиву, али је кроз избор кадра, композиције и атмосферских односа уводио субјективну интерпретацију.

Стефановићев однос према мотиву није био репродуктиван у ужем смислу. Иако је полазио од стварног простора, коначни визуелни резултат био је усмерен на очување карактера места, а не на фотографску верност. Овај приступ подразумевао је свесно истицање појединих архитектонских елемената, ритмова или текстура, уз истовремено поједностављивање секундарних детаља који нису доприносили основној идеји дела. На тај начин, уметнички чин постаје процес селекције и интерпретације, а не механичког бележења.

Методолошка доследност огледа се и у томе што је Стефановић исти принцип примењивао независно од технике којом је радио. Без обзира да ли је реч о цртежу, акварелу, темпери или уљу на платну, основни поступак који је обухватао теренско истраживање, аналитичку припрему и ликовну синтезу, остајао је непромењен. Оваква доследност омогућила је формирање препознатљивог ауторског рукописа у коме техника служи концепту и теми, а не доминира сама по себи.

Тако формиран опус представљен је јавности кроз континуирану излагачку активност. Душан Стефановић је током своје уметничке каријере излагао, поред Неготина, у бројним градовима Србије.[32] Ова излагачка пракса омогућила је да његов рад буде сагледан и вреднован у ширем културном контексту, изван локалне средине у којој је настајао.

---

31 Стефановићев начин рада указује на склоност ка импровизованом атељеу у приватном простору, где је дневна соба привремено преузимала функцију радног простора. У таквим условима, намештај би био заштићен, штафелај постављен, а радни процес обухватао је истовремено започињање нових дела и дорађивање ранијих радова распоређених у непосредној близини. Ови подаци засновани су на усменом сведочењу уметниковог сина Саше Стефановића. Интервју обављен са: Сашом Стефановићем, уметниковим сином, 2015.

32 Самосталне и групне изложбе остварио је, између осталог, у Београду, Панчеву, Ковину, Мајданпеку, Опову, Зајечару и Кутини.

Његови цртежи, скице и завршени радови представљају документарни материјал о изгледу урбаних и руралних целина Неготинске Крајине у одређеном историјском тренутку. Овако конципиран радни процес чини основу за разумевање уметниковог односа према појединачним техникама и медијима, као и за тумачење његовог опуса у контексту визуелне документације и културне меморије простора.

Губитак вида и духовни континуитет

Позни период живота Душана Стефановића обележен је постепеним, а затим и потпуним губитком вида, што је имало пресудан утицај на могућност да настави активну ликовну продукцију. Вишегодишњи проблеми са видом, укључујући готово потпуни губитак вида на једном оку и изразито високу диоптрију на другом, довели су до тога да је 1995. године потпуно престао са ликовним стваралаштвом. Ова прекретница означава јасан прекид уметничке праксе у материјалном смислу, али не и у његовом односу према уметности као духовној и интелектуалној активности.

Иако више није могао да учествује у визуелној продукцији, Стефановић овај период није доживљавао као одрицање од уметности, већ као промену начина њеног проживљавања. Ликовни рад уступа место унутрашњој визуелизацији сопственог опуса и континуираном промишљању културног и уметничког контекста у коме је деловао. Такав однос према позном периоду сведочи о високом степену унутрашње дисциплине и прихватања, без покушаја компензације губитка вида алтернативним облицима изражавања.

Душан са супругом Данком, 23. март 1980, вл. породице Стефановић

Посебну улогу у очувању интелектуалног континуитета имала је подршка супруге Данке,[33] која је посредовала у његовом контакту са књигом, стручном литературом и савременим културним токовима. Овај аспект позног

33 Подаци о приватном и породичном животу Душана Стефановића, посебно они који се односе на његов позни животни период обележен повлачењем у приватни простор и ограниченим јавним деловањем, засновани су на усменом сведочењу његовог сина Саше Стефановића. Интервју обављен са: Сашом Стефановићем, уметниковим сином, 2015.



периода не представља биографску анегдоту, него важан елемент за разумевање начина на који је уметник наставио да делује унутар културног поља, иако више није могао активно да ствара.

Повлачење из јавног живота у последњој деценији, допринело је смањеној видљивости његовог рада, али није утицало на значај већ формираног опуса. Он наставља да постоји кроз музејске збирке, архивску и каталошку грађу, као и кроз стручне интерпретације настале у периоду његове активне излагачке делатности. У том контексту, текстови Павла Васића и Николе Кусовца добијају додатну тежину као сведочанства стручне рецепције у тренутку када је уметник још био активно присутан у културном простору.

Павле Васић у својим освртима из шездесетих и седамдесетих година XX века, насталим поводом изложби у Београду и Опову, тумачи Стефановићево стваралаштво кроз призму документарности и аналитичког приступа мотиву. Посебно истиче серију акварела посвећених Дољем Милановцу уочи његовог потапања, наглашавајући њихову двоструку вредност: као ликовних остварења и као јединствених визуелних сведочанстава о простору који је трајно нестао. Васићеви текстови указују на Стефановићев свесни избор мотива са израженим историјским и културним значењем, као и на његову тежњу ка равнотежи између документарности и ликовног израза.[34]



Супруга Данка и син Саша, 1960, вл. породице Стефановић

Шири и синтетички оквир за тумачење Стефановићевог опуса даје Никола Кусовац у тексту објављеном поводом изложбе 1994. године у Неготину. Кусовац одбацује поједностављену одредницу самоуког уметника и истиче Стефановићеву темељну образованост, сигурно владање класичним ликовним средствима и доследно опредељење за поетски реализам. Његово стваралаштво тумачи као стилски хомогену и заокружену целину, засновану на тачном цртежу, промишљеној композицији и наглашеном осећању историјског, без осцилација, радикалних прекида или експерименталних искорака.[35]

34 П. Васић, нав. дело, 11; П. В, нав. дело, 16.

35 Н. Кусовац, нав. дело.

Управо ови текстови, настали у време када је уметник био активно присутан на културној сцени, представљају поуздану основу за накнадно вредновање његовог рада. У одсуству нове продукције у позном периоду, они омогућавају да се целокупно стваралаштво Душана Стефановића сагледа као заокружена и доследно изграђена целина, у којој је визуелна продукција временски ограничена, али је уметничка свест трајна и континуирана.

Опус Душана Стефановића у Ликовној збирци Музеја Крајине

Укључивање дела Душана Стефановића у Ликовну збирку Музеја Крајине резултат је дуготрајних и вишеслојних процеса институционалне валоризације, који су се одвијали у оквиру његове професионалне и стваралачке повезаности са локалним културним установама. Однос уметника са Музејом није био ограничен на пасивну улогу аутора чија су дела инкорпорирана у збирку, већ је подразумевао активну сарадњу у области теренских истраживања, документације и презентације културно-историјске баштине Неготинске Крајине. Та сарадња имала је значајан утицај на формирање збирке, али и на начин на који се његов опус данас интерпретира у музеолошком и научном контексту.

Аквизиција Стефановићевих радова реализована је различитим механизмима: путем званичних откупа, ауторових поклона, као и донација приватних лица.[36] Ова разноврсност путева уласка у фонд указује на континуирано препознавање вредности његовог стваралаштва у локалној заједници, као и на специфичне институционалне оквире у којима се збирка формирала. Чињеница да су поједина дела у Музеј ушла без пратеће архивске документације, упућује на раније фазе музејске праксе, али не умањује њихов уметнички, документарни и културно-историјски значај.

У Ликовној збирци Музеја Крајине чува се укупно 42 дела Душана Стефановића, што омогућава сагледавање његовог опуса као концептуално

36 В. Николић, *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Неготин, 2023, 37, 41, 47, 49, 51, 53, 55.

повезане целине. У музејском контексту, ова дела функционишу двојако: као аутономна уметничка остварења и као визуелни документи о урбаним и руралним просторима источне Србије у одређеним историјским тренуцима. Управо ова двострука функција представља једну од кључних одлика Стефановићевог стваралаштва и чини га посебно релевантним за интердисциплинарна истраживања.

Институционални оквир музеја омогућава да се Стефановићево дело сагледа изван оквира индивидуалне уметничке биографије и укључи у шири дискурс о културној меморији, визуелној историји и регионалном идентитету. Његова дела постају део визуелне топографије Неготинске Крајине, служећи као изворна грађа за истраживања у областима историје уметности, етнологије, архитектуре и урбанизма. Музеј не делује искључиво као место чувања, него као активни посредник у процесу научне интерпретације.

Посебно је значајно истаћи да је део Стефановићевог опуса настао у директној вези са његовим радом у Музеју. Теренска истраживања, документација споменика културе и непосредан контакт са материјалном баштином утицали су на избор мотива, као и на методолошки приступ њиховој визуелној артикулацији. Овај спој музејске праксе и индивидуалног уметничког рада представља редак пример симбиозе институционалног и ауторског деловања у локалном културном простору.

Ликовни опус Душана Стефановића, сагледан кроз радове који се чувају у Музеју Крајине, одликује се јасно дефинисаном тематском оријентацијом и доследним односом према изабраним мотивима, независно од примењених техника. Уметниково стваралаштво обухвата цртеж, акварел, темперу и уље на платну, при чему свака техника има прецизно утврђену улогу у оквиру ширег концепта визуелне документације културно-историјског простора Неготина и његове околине.

Тематско језгро опуса чине прикази сакралне и профане архитектуре, урбаних структура градског језгра Неготина, као и надгробних споменика и руралних амбијената, при чему је значајан део приказаних објеката данас измењен, угрожен или више не постоји. Овим избором мотива, Стефановићево

дело превазилази границе аутономног ликовног израза и стиче изражену документарну, меморијску и музејску вредност.

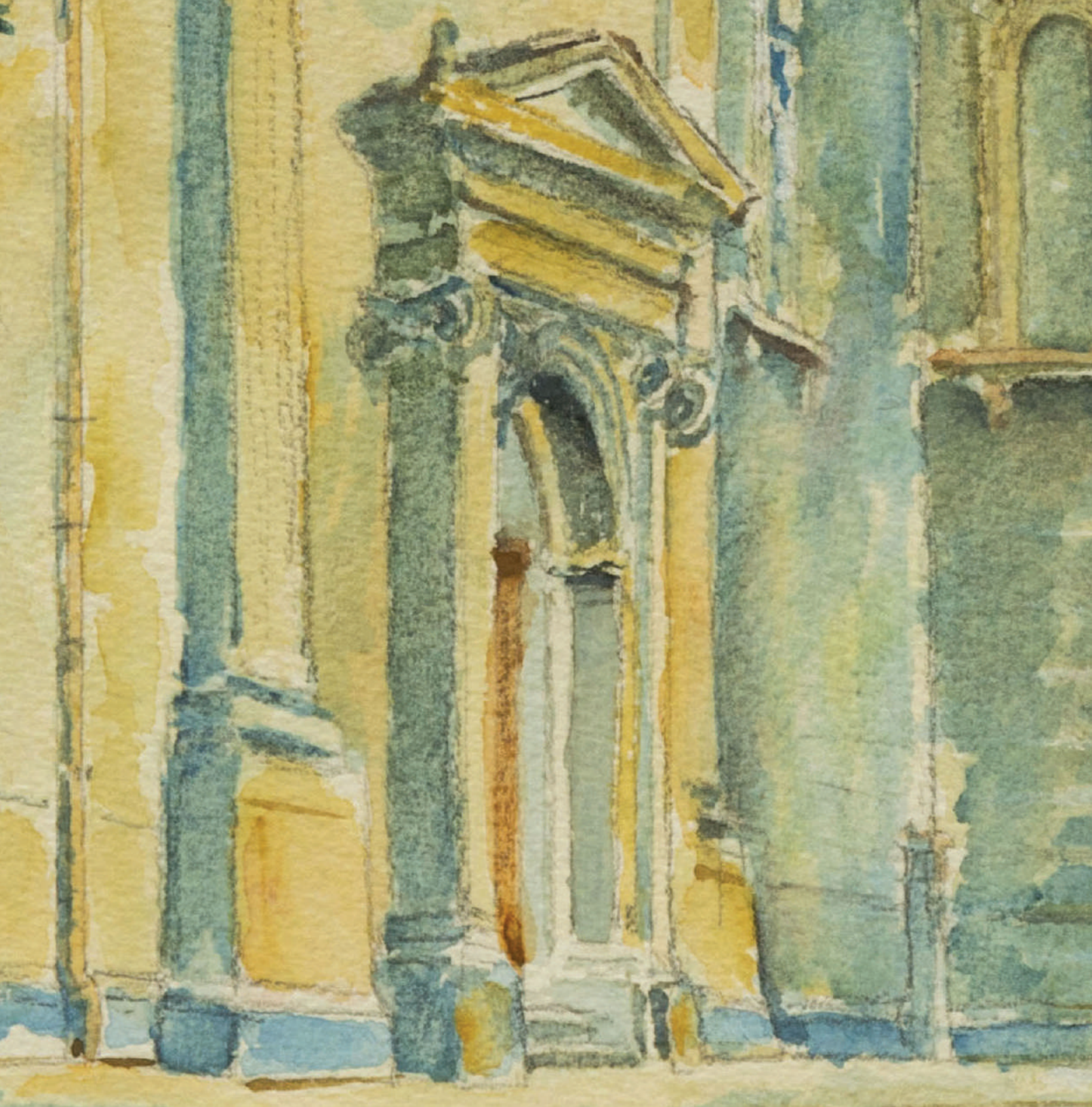
Техничка разноврсност у његовом опусу не произлази из тежње ка експериментацији, већ из функционалног и методолошки промишљеног односа према медију. Избор технике условљен је карактером мотива и захтевима визуелне анализе, при чему су архитектонски објекти и просторни амбијенти обрађивани средствима која омогућавају јасну структуру, аналитичку прецизност и очување визуелне информације.

Цртежи заузимају централно место у његовом опусу и представљају основ визуелног и аналитичког мишљења. Најчешће су посвећени урбаним амбијентима старог Неготина, архитектонским целинама и меморијалним просторима, као што су улични углови историјског градског језгра или стара сеоска гробља.[37] Архитектонске целине приказане су у прецизно конципираној перспективи, уз изразиту пажњу посвећену материјалности фасада, кровним конструкцијама и поплочаним површинама. Линија функционише као примарни носилац форме и структуре, варирајући у дебљини, густини и правцу, док сенчење паралелним и укрштеним потезима гради просторну дубину и пластичност. У појединим радовима однос између архитектонски скромнијих и репрезентативнијих објеката указује на социјалну и просторну хијерархију варошког амбијента, док детаљи попут натписа, отвора и приземних трговачких простора упућују на типолошке обрасце развоја вароши током XIX века. Меморијални цртежи старих гробаља, са крстовима интегрисаним у природно окружење, наглашавају спој архитектонског, пејзажног и симболичког, при чему натписи и датуми на споменицима уводе слој личног и колективног памћења. Белешке на полеђинама цртежа, са подацима о локацији и историјском контексту, додатно појачавају њихову архивску и документарну вредност.

37 Током 1979. године цртежи Душана Стефановића из Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину, изведени у техници туша и пера, репродуковани су у виду серије од десет разгледница, обједињених у заједничку коверту под називом *Стари Неготин, збирка слика из инвентара Музеја Крајине*. Издавачи ове серије били су Инекс Крајина и Мокрањчеви дани. Серија разгледница чува се у фонду сликовне грађе Музеја Крајине под инв. бр. 1171.

Акварел, а у мањој мери и гваш, у опусу Душана Стефановића заузимају важно место као медији погодни за интерпретацију сакралне и профане архитектуре Неготина, у којима су односи светлости, боје и простора од пресудног значаја. У овој техници настају прикази објеката и њиховог непосредног окружења, при чему је архитектонска структура доследно утемељена на јасном цртежу, док боја има улогу у обликовању атмосфере и просторне дубине. Стефановић у акварелима комбинује конструктивну прецизност са транспарентним слојевима боје, при чему фасадне површине грађевина моделује топлим и хладним тоновима у складу са светлосним условима. Боја није декоративни елемент, већ средство за обликовање запремине, наглашавање пластичности архитектонских делова и успостављање равнотеже између масе грађевине и околног простора. Природно окружење третирано је слободнијим потезима и мекшим тонским прелазима, чиме се успоставља однос између архитектонске стабилности и атмосферске променљивости. На тај начин, акварел функционише као медиј који повезује документарну тачност са лирским доживљајем простора.

Темпера заузима посредно место између цртежа и пуне сликарске материјалности. У овој техници Стефановић обрађује мотиве традиционалне архитектуре и ентеријера, при чему су заступљена два тематска правца: приказ куће из Доњег Милановца, као јединог примера који не припада неготинском простору, и унутрашњост старе воденице. Архитектонски мотив куће третиран је са наглашеном конструктивном јасноћом и контролисаном колористичком организацијом, док је у приказу воденице акценат стављен на функционалну структуру простора и однос између његових појединачних елемената. Густо испуњена композиција, са наглашеним дрвеним конструкцијама, воденичким камењем и пратећим справама, грађена је одлучним потезима и слојевитим наношењем боје, што омогућава артикулацију простора и материјалности без губитка целине. Иако тематски везани за традиционални амбијент, ови радови у темпери показују већу сликарску слободу у односу на цртеж и акварел, уз задржавање јасне структурне организације мотива.



Сликарство у техници уља на платну омогућило је уметнику даље продубљивање изражајних могућности кроз слојевито грађење форме и наглашену текстуралност. У оквиру ове технике, Стефановић се бави сакралним мотивима и мртвом природом. Приказ манастира грађен је кроз сложене односе светлости и сенке, где светлост има конструктивну улогу у обликовању простора и атмосфере. Мртва природа, са предметима попут шкољки, рибе и стаклених посуда, постављене су у тамном, тонски неутралном простору који служи као контраст и појачава драматику композиције. Светлост, усмерена са једне стране, моделује форме и истиче текстуру површина, стварајући утисак материјалности и опипљивости.

Заједничка карактеристика свих техника у Стефановићевом опусу јесте њихова доследна подређеност теми и концепту. Медиј представља функционални елемент у процесу визуелног изражавања простора, времена и културне меморије, омогућавајући сагледавање опуса као кохерентне и интерпретативно сложене целине.

Посматрање опуса Душана Стефановића у оквиру Ликовне збирке Музеја Крајине омогућава интердисциплинарни приступ који интегрише формалну ликовну анализу, музеолошку интерпретацију и проучавање визуелне културе као носиоца колективног памћења. Појединачна дела сагледана су у односу на просторни, историјски и културни контекст њиховог настанка, са посебном пажњом посвећеном архитектонским мотивима, ликовном поступку и документарним аспектима уметниковог стваралаштва. На тај начин, Стефановићев опус представљен је као значајан визуелни корпус који сведочи о културној меморији и просторном идентитету Неготинске Крајине, док Ликовна збирка Музеја Крајине има важну улогу у очувању и тумачењу овог дела.

Уметност, меморија и локални идентитет

Стваралаштво Душана Стефановића представља изузетно значајан, али у ширем националном контексту недовољно истражен сегмент српске

ликовне и културне историје XX века. Његова уметничка пракса превазилази оквире индивидуалног израза и задобија карактер систематичног визуелног сведочења о простору, времену и културном идентитету Неготинске Крајине.

Стефановићево стваралаштво показује да одсуство формалног академског образовања није нужно препрека достизању високог уметничког и интелектуалног домета. Напротив, његов опус сведочи о снази аутодидактичког приступа, утемељеног на дисциплини, истраживачком раду и дубоком познавању историје уметности. Техничка сигурност у цртежу, доследност у композицији и промишљен избор медија указују на аутора са јасно изграђеним ликовним идентитетом и зрелом уметничком позицијом.

Посебну вредност Стефановићевог рада представља његово систематско усмеравање ка архитектонским и урбаним мотивима завичаја. Приказујући куће, улице, тргове, гробља и сакралне објекте, он не документује само њихов физички изглед, већ и њихово место у колективном памћењу заједнице. Архитектура у његовом делу функционише као носилац историјских, социјалних и културних значења, а уметничко дело као медијум културне меморије. На тај начин, Стефановићево сликарство постаје визуелна хроника једног простора у тренутку његових најинтензивнијих трансформација.

Интердисциплинарни карактер његовог опуса, који обједињује ликовну уметност, музеологију, етнологију и историографију, додатно појачава његову научну и културолошку релевантност. Пракса бележења података о мотивима, власницима објеката и историјским околностима на полеђинама цртежа потврђује да је уметнички чин за Стефановића био нераскидиво повезан са истраживачким и документарним радом. У том смислу, његов опус представља јединствен визуелни архив источне Србије.

Педагошки, музејски и музички ангажман уметника додатно проширују разумевање његове улоге у културном животу заједнице. Поред тога што је био сликар, Стефановић је активно учествовао у обликовању културне свести, образовању младих и очувању локалног наслеђа. Његова поезија, откривена постхумно, и музичка делатност представљају унутрашњу, интимну димензију истог стваралачког импулса који покреће и његово сликарство.

Губитак вида у позним годинама живота, уместо да означи крај уметничког пута, допринео је додатном продубљивању значења његовог опуса. Радови настали у ранијем периоду добијају карактер трајних носилаца визије, сведочећи о уметности као простору унутрашњег гледања и духовне истрајности.

Заступљеност дела Душана Стефановића у Ликовној збирци Музеја Крајине потврђује њихову уметничку, документарну и културну вредност. Ова колекција представља значајан сегмент визуелне меморије региона, отварајући простор за даља научна истраживања, интерпретације и мултидисциплинарне приступе.

Дела Душана Стефановића заузимају важно место у оквиру српске ликовне уметности XX века, посебно у домену уметничке документације и визуелне културне меморије. Његова дела сведоче о томе да уметност, када је укорењена у личном искуству и дубокој повезаности са простором, могу постати чувари идентитета, времена и колективног памћења.

***

У каталогу су репродукована дела Душана Стефановића из Ликовне збирке Музеја Крајине, праћена каталошком обрадом. Радови су груписани према ликовној техници, а у оквиру сваке техничке целине распоређени хронолошки, према години настанка.



Каталог дела



Неготин, 1975,
цртеж оловком на папиру,
35 x 24 cm, инв. бр. 184/Л

Композиција представља архитектонску студију сакралне грађевине, са фокусом на угаони део јужне стране приказан из наглашене доње перспективе. Овако постављено гледиште истиче монументалност грађевине и наглашава њену вертикалну динамику, при чему линије пиластара усмеравају поглед ка вишим зонама и куполастом завршетку.

Композиција је јасно структурисана и заснована на уравнотеженом односу архитектонских маса и декоративних елемената. У првом плану доминира портал са наглашеним архитектонским оквиром, тимпаноном и богато профилисаним улазним делом. Портал је фланкиран пиластрима са профилисаним капителима, док су зидне површине изнад рашчлањене плитким вертикалним елементима и лучно завршеним нишама, чиме је успостављен ритам фасаде.

Вертикалну доминанту композиције чини октогонални тамбур са куполом, који се уздиже изнад волумена правоугаоне певнице. Прелаз између нижих и виших зона наглашен је профилисаним венцем који визуелно раздваја поједине архитектонске регистре. У десном делу композиције налази се дрво, чија је крошња изведена слободнијим и експресивнијим потезима.

Цртеж карактерише сигуран и дисциплинован линеарни рукопис, са прецизно конструисаним архитектонским елементима. Потез варира од фине контурне линије до густог шрафирања којим су моделоване сенке и наглашена пластичност форме. Посебна пажња посвећена је декоративним детаљима, попут профилација венаца и архитектонске пластике.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“, без датовања.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину,* Музеј Крајине, Неготин, 2023, 170; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Неготин, 1994,
цртеж оловком на папиру,
42 x 60 cm, инв. бр. 280/Л

Ово изузетно прецизно и аналитички конципирано дело представља архитектонску студију урбаног амбијента, засновану на пажљиво организованој перспективној конструкцији. Композиција је формирана око угаоног положаја монументалне зграде чија маса доминира читавим призором. Од угаоног дела грађевине пружају се две улице које се перспективно повлаче ка дубини композиције.

Фасада главног објекта изведена је са изразитом пажњом према архитектонској обради. Високи правоугаони прозори и правилно распоређени отвори указују на репрезентативан, јавни карактер грађевине. Линија је сигурна и дисциплинована, са суптилним варијацијама у интензитету, што омогућава уверљиво моделовање површина и текстуре архитектонских елемената. Сенчење је спроведено систематичним паралелним и унакрсним шрафурама, посредством којих је постигнута пластичност архитектонских маса и јасна просторна организација.

У првом плану композиције приказано је стабло уз угао зграде, чије се разгранате форме без лишћа супротстављају строгој геометрији архитектуре. Гране се шире у различитим правцима и делимично преклапају фасаду, уносећи динамичнију линијску структуру у композицију.

У десном делу композиције, дуж улице која се повлачи у дубину, смењују се мањи објекти чије се форме поједностављују са удаљавањем од посматрача. Овакво поједностављивање не само да наглашава перспективу, већ уводи и ритмичност у структуру призора. У даљини се назире купола која указује на присуство значајног објекта унутар урбане целине.

Небо је третирано слободнијим и бржим потезима, који сугеришу кретање облака и оживљавају иначе мирно конципиран призор.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“, испод сигнатуре датовање: „994“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 170.



Неготин, 1994,
цртеж оловком на папиру,
42 x 60 cm, инв. бр. 281/Л

Композиција доноси пажљиво конципиран приказ урбаног амбијента, у коме је низ кућа организован дуж улице у јасно успостављеном ритмичком низу. Простор је обликован у умерено наглашеној перспективи, при чему се архитектонске масе постепено повлаче ка десној страни композиције, стварајући утисак континуираног просторног продора. На тај начин аутор успоставља склад између хоризонталне развијености призора и суптилно наглашене дубине.

Централни део композиције заузима група кућа различитих волумена и кровних конструкција, чиме се унутар уједначеног архитектонског низа уноси суптилна разноврсност. Кровне површине моделоване су густим паралелним и унакрсним шрафурама, којима се наглашава текстура материјала и успоставља тонски контраст у односу на мирније третиране зидне површине. Оваквим поступком јасно је диференцирана материјалност архитектонских елемената. Детаљи димњака, ограда и капија изведени су прецизно, али без наглашене декоративности, што указује на аналитички приступ у посматрању архитектуре.

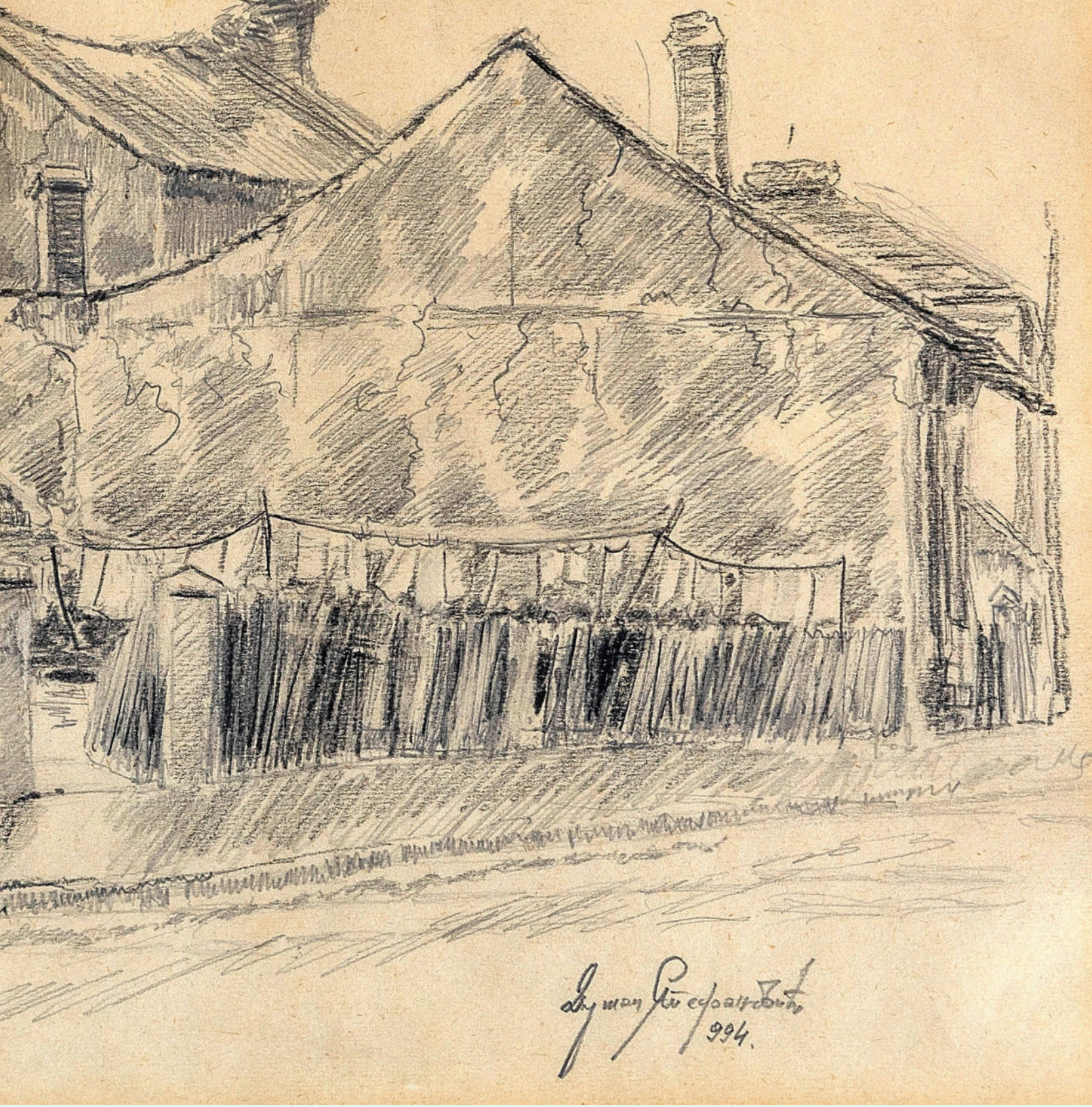
Значајан композициони акценат представља високи стуб у првом плану, чија вертикала прекида хоризонтални ритам кровова и делује као визуелни ослонац читавог призора. Његова сведена форма структурише композицију и уводи ритмичко заустављање погледа. Насупрот геометријској строгости овог елемента, форме дрвећа обрађене су слободнијим и скициознијим потезима, чиме је успостављен контраст између правилности архитектонских и органских облика.

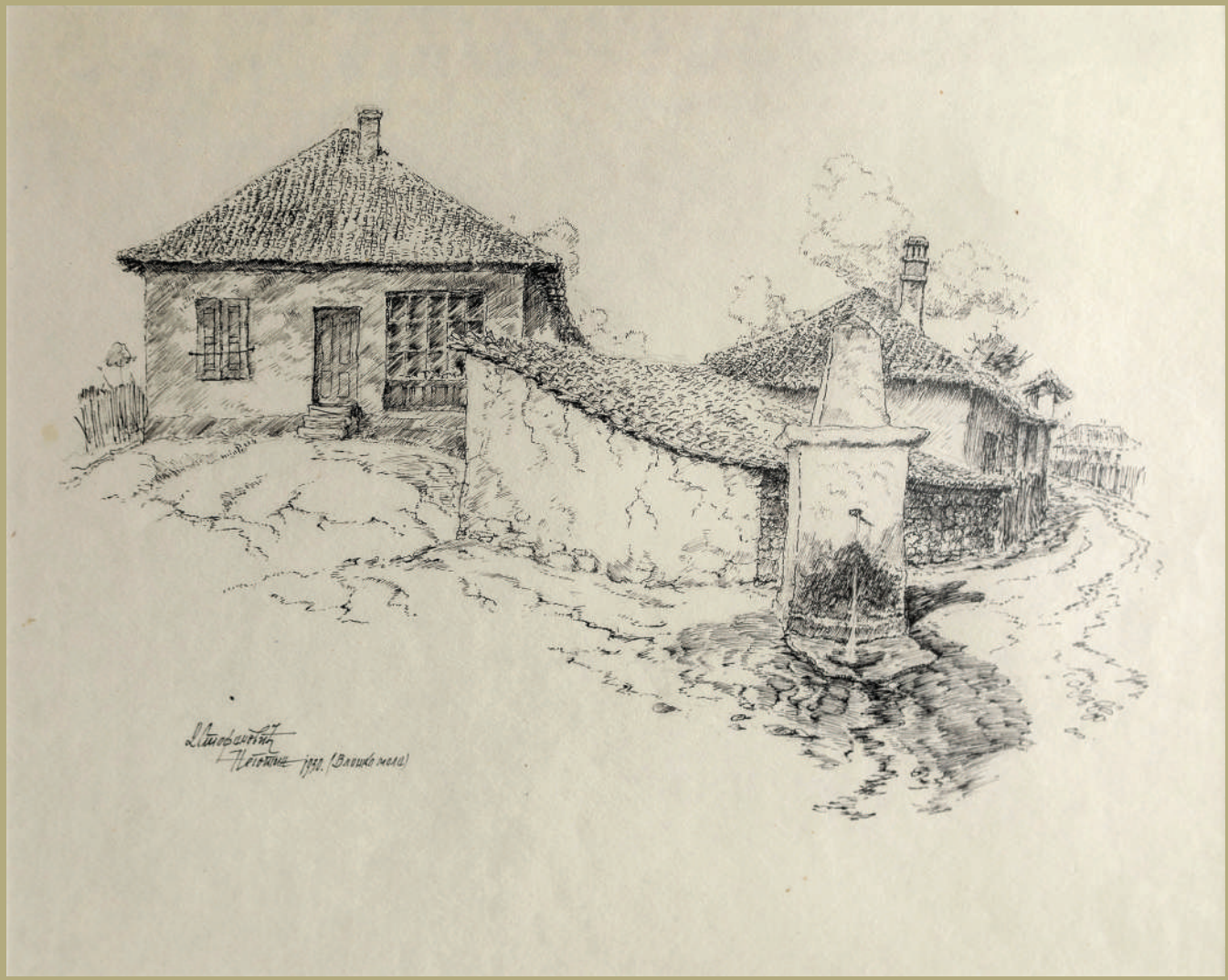
Први план дефинисан је лаганим хоризонталним потезима којима су назначени пут и ниске ограде, усмеравајући кретање погледа дуж читаве ширине композиције. Мотив сушења веша у десном делу сцене уноси наративну димензију, којом се архитектонски приказ трансформише у интимизовану сцену свакодневног живота.

Сенчење је реализовано претежно техником унакрсног шрафирања, уз повремене прелазе у слободније тонске мрље. Најтамније зоне концентрисане су испод кровова, у дубини дворишта и унутар крошњи, чиме се постиже уверљиво моделовање волумена и јасно разграничење просторних планова. Светлост није непосредно приказана, већ се њено присуство сугерише очуваним белинама папира на осветљеним фасадама и отвореним површинама. На тај начин успостављен је утисак равномерног дневног осветљења и атмосферске смирености.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“, испод сигнатуре датовање: „994“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 171.


994.



Влашка мала, 1930,
цртеж тушем и пером на папиру,
27 x 34 cm, инв. бр. 170/Л

Цртеж представља сцену традиционалне архитектуре, у којој је простор организован кроз усклађене односе између појединачних грађевинских елемената и амбијенталних целина. Композиција је организована кроз јасно диференциране просторне планове, при чему су први, средњи и позадински план повезани постепеним вођењем погледа и суптилним варирањем линијског третмана.

У првом плану доминира масивна камена чесма, обликована као компактна вертикална форма са малим отвором из којег истиче вода, позиционирана на пресеку визуелних праваца. Моделована снажнијим, концентрисаним линијама и наглашеним сенчењем у доњој зони, она представља композиционо тежиште приказа.

Лево од чесме налази се најдоминантнији стамбени објекат, чији масивни волумен и кров на четири воде, покривен ћерамидом, заузимају значајан део композиционог поља. Фасада је сведена, а прозорски отвори су различито обликовани. Леви прозор затворен је дрвеним капцима, који су додатно фиксирани, што може указивати на заштитну функцију или одсуство власника, док је десни прозор већих димензија. Централно позиционирана улазна врата, до којих воде камени степеници, наглашавају осовинску организацију објекта и његову функционалну јасноћу. Површине зидова обрађене су густим, контролисаним линијама, чиме се постиже наглашена текстура зидне површине.

Између чесме и уличног низа налази се мањи објекат који повезује први план са уличним низом у позадини. Његова позиција усмерава кретање погледа ка десној страни и уводи посматрача у дубину сцене. У десном делу композиције представљен је низ кућа распоређених дуж уске, благо закривљене улице, чија линија постепено ишчезава у даљини. Прва кућа у овом низу има кров на четири воде са издуженим димњаком, као и прозорске отворе оријентисане ка улици.

У позадини је назначен још један архитектонски објекат, чији се волумен постепено губи у дубини простора. Уочљив је трем са аркадама, чији ритмички низ отвора доприноси просторности и уноси динамику у организацију архитектонских маса.

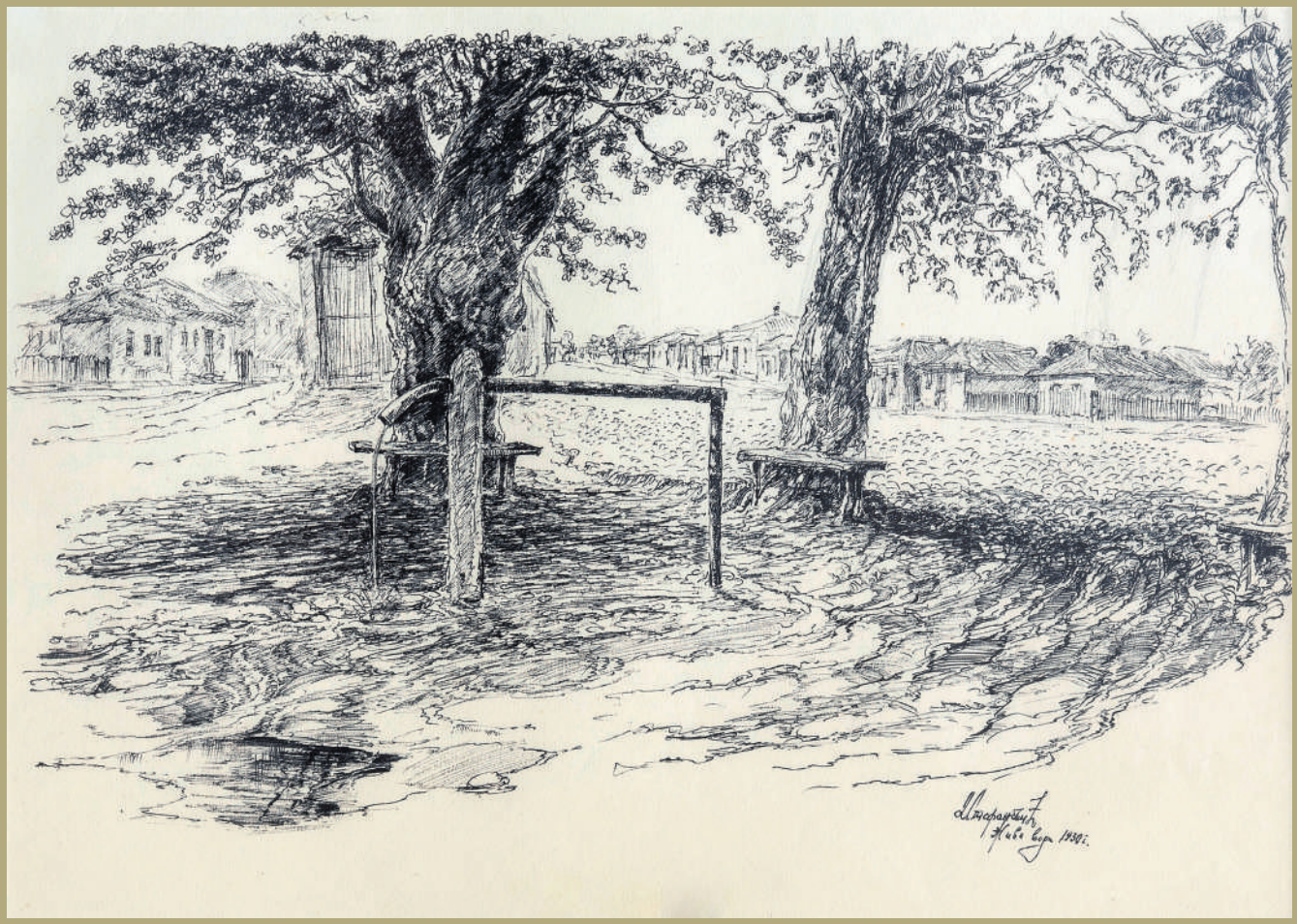
Целокупна композиција заснива се на прецизној употреби линије као примарног изражајног средства. Варирање њене дебљине, густине и правца омогућава јасно разграничење планова, моделовање волумена и сугестију различитих материјала, од грубих камених структура до мекше третираних површина земљишта и кровних покривача.

Сигнатура доле лево, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод је запис аутора писан ћирилицом: „Неготин“ уз запис је датовање; „1930.“; уз датовање је запис писан ћирилицом: „(Влашка мала)“.

На полеђини се налази запис аутора писан ћирилицом: „(Оријентална чесма из старог Неготина). / Мотив из Влашке мале (код Шкодрића) / Д. С. / Шкодрићев комплекс зграда у Влашкој мали на углу / бивше Милутинове (сада Југ. армије) улице и Хајдук Вељкове / улице. Ситуација.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 171; Раденковић, Радослав. „Тимочке легенде о местима“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 65; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.





Жива вода, 1930,
цртеж тушем и пером на папиру,
28 x 40 cm, инв. бр. 199/Л

Цртеж приказује варошки трг у коме се преплићу архитектонски елементи, природни облици и мотиви свакодневног живота. Композиција је организована тако да постепено уводи поглед у дубину простора, при чему је равнотежа успостављена односом архитектонских маса, отворених површина и ритма линија.

Централни мотив композиције представља јавна чесма, постављена у првом плану и благо измештена из средишта. Њена конструкција сведена је на основне функционалне елементе, вертикални носач и хоризонталну цев, без наглашене детаљизације. Вода која се слива у плитку бару назначена је мекшим, таласастим линијама, чиме је у стабилну структуру призора унет суптилан осећај покрета.

Доминантан композициони акценат чине два масивна стабла, чија дебла и разгранате крошње формирају природни оквир призора. Стабла су моделована енергичнијим потезима који наглашавају текстуру коре и волумен, док су крошње третиране слободније и разуђеније, чиме је постигнут утисак прозрачности и игре светлости. Контраст између чврсто дефинисаних дебала и мекше обрађених крошњи доприноси динамици композиције.

Уз стабала се налазе једноставне дрвене клупе, које указују на друштвену функцију простора као места окупљања, одмора и комуникације. Позадински план чини низ приземних кућа са благо нагнутим крововима, изведених сведенијим линијама и слабијим тонским интензитетом. На тај начин уметник постиже ефекат просторног удаљавања. Поједностављивање детаља и омекшавање контраста омогућавају да се архитектонски облици задрже читљивим, али без нарушавања просторне дубине. Композиција се постепено отвара ка хоризонту, чиме читав призор добија на прозрачности и пространости.

Посебну пажњу привлачи третман тла у првом плану, где се смењују тамније и светлије површине са наговештајем влажног земљишта и плитких бара. Брзе и испрекидане линије прате неправилности терена, сугеришући природну неуређеност терена.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора писан ћирилицом: „Жива вода“, у продужетку датовање: „1930. г.“.

На полеђини се налази запис аутора писаном ћирилицом: „Жива вода, први артески бунар у Неготину / ДС.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 172; Соколов, Стојан. „Економски односи привреде региона Зајечар са иностранством“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 13.





Мотив из старог Неготина, 1938,
цртеж тушем и пером на папиру,
28 x 39,5 cm, инв. бр. 197/Л

Цртеж приказује архитектонски склоп карактеристичан за урбану архитектуру Неготина с краја XIX и почетка XX века. Композицијом доминира издужена фасадна раван главног објекта постављена дуж десне стране, док је у левом делу приказана мања грађевина са пекаром. Оваква организација простора указује на повезаност стамбених и занатско-трговачких функција унутар истог урбаног амбијента.

Главни објекат карактерише издужена основа и благо конкавно моделована линија фасаде. Фасадна рашчлањеност остварена је ритмичким низом лезена, између којих су распоређени високи, уски прозорски отвори лучно завршени. Правилан ритам отвора доприноси јаснођи фасадне композиције. У зони приземља уочљиви су мањи отвори, који указују на постојање подрумског, односно делимично укопаног простора.

Улаз је посебно наглашен, решен у виду лучно профилисаног портала са масивним двокрилним вратима, од којих је једно крило приказано у отвореном положају. Испред објекта формиран је тротоар, благо уздигнут у односу на калдрмисану уличну површину, назначену сведеним линијским средствима.

Лево од главног објекта налази се мања грађевина пекаре, сведеније архитектонске обраде. Натпис изнад улаза, изведен ћириличним писмом „Израил Јовановић, пекар“, јасно дефинише намену објекта. Фасада је обликована великим излогом са делимично отвореним доњим сегментом, кроз који је видљив пулт са изложеним производима, док широм отворена улазна врата омогућавају непосредан приступ преко једног степеника.

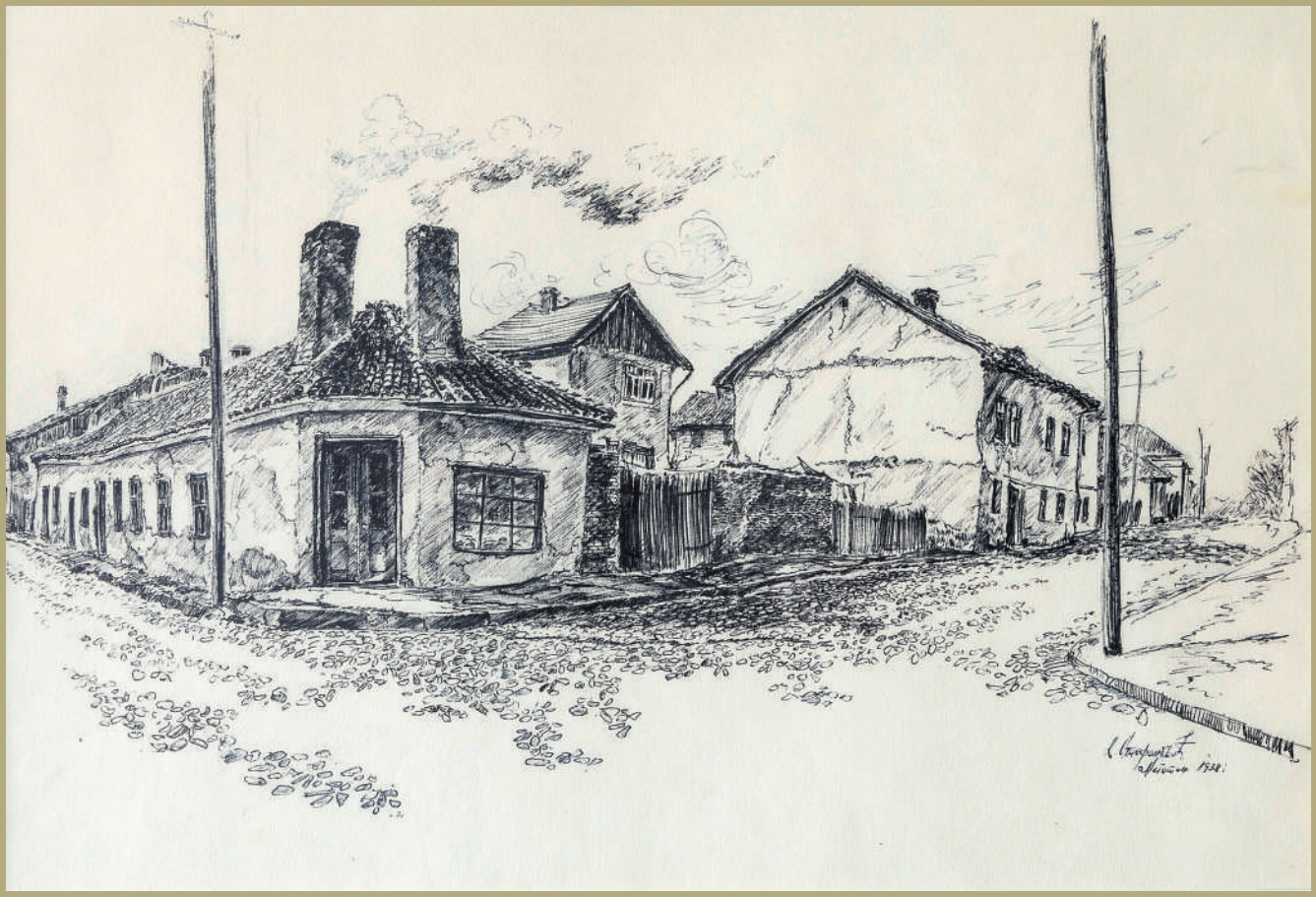
Кровне конструкције свих објеката су стрме, покривене ћерамидом, са димњацима различитих пропорција. Кровне површине обрађене су густим паралелним линијама које прате нагиб крова и сугеришу текстуру ћерамиде.

Сигнатура доле лево, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора писаном ћирилицом: „Неготин“, у продужетку датовање: „1938.“.

На полеђини се налази запис аутора писаном ћирилицом: „Чика Израилова (Јовановића) пекара 1938. / Десно од ове, кућа „член Пере“ (1880). „член“ – члан суда. / По чики Ник. Касапићу. / Д. Стефановић /1. Први поседник пекаре био је Вељко Ђурић. – Вељко фурунџија а раније / био је бозаџија. Он је дошао у Неготин из западне Македоније. Ову је кућу и / део (ненацртани) лево од пекаре поседовао од шесетих година XIX в. / Уствари његова занимања су била: бозаџилук, мумџилук и пекарски занат (фуруџилук). / Вељко је деда проф. унив. Др Синише Станковића (по мајци). / 2. Десно од пекаре, велика кућа „член Пере“. (Живео у овој кући до смрти негде у последњој / деценији XIX в. Његова титула била је „член суда окружја крајинског) / Ову је кућу купио касније Паун Димитријевић учитељ, чији наследници и сада поседују / ову кућу. Паун је родом из Радујевца. / По чика Ник. Касапићу записао Д. Стефановић / (Мотив из старог Неготина) / Член Перина кућа и Израилова пекара у проф. Костића улица / код забавишта. / ДС.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 172; Поповић, Страхиња. „Допис из борског рудника листу *Пролетер* 1930. године“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 51.


ИЗРАНЉАВАЊЕ
МЕКАР



Из старог Неготина – Пекара, 1938,
цртеж тушем и пером на папиру,
26,5 x 39,5 cm, инв. бр. 198/Л

Композицијом доминира угаона приземна кућа постављена уз раскрсницу. Објекат је изведен као једноставна градска кућа са кровом покривеним ћерамидом, чија је текстура приказана густим ритмом кратких линија. Из кровне масе издижу се два висока, правоугаона димњака.

Фасада угаоног објекта организована је једноставно. На самом углу смештен је улазни портал са двокрилним застакљеним вратима правоугаоног облика. Десно од улаза налази се велики прозор подељен дрвеним пречкама на више мањих поља, што упућује на могућу занатску или трговачку намену простора. На левој бочној фасади распоређен је низ мањих прозорских отвора и врата, који се смењују у правилном ритму дуж читавог уличног фронта. Површине зидова третиране су слободнијим шрафурама и благим тонским прелазима, наглашавајући храпавост фасаде.

Непосредно иза угаоне куће уздиже се виши стамбени објекат, делимично заклоњен предњим планом. Већа висина и стрмији кров издвајају га од околне приземне архитектуре. На фасади окренутој ка улици видљив је мањи правоугаони прозор са подељеним крилима.

Десно од централне куће налази се ограђени дворишни простор, одвојен оградом од вертикално постављених дрвених дасака различитих висина. Уз њега је приказан још један стамбени објекат, чија велика фасадна површина окренута ка дворишту остаје без отвора, са назначеним траговима пукотина и оштећења малтера. На бочној фасади, окренутој ка улици, распоређени су прозорски отвори у два реда, док се из кровне равни издваја мањи димњак.

У наставку улице, ка десној страни композиције, нижу се додатни приземни објекти који су представљени са мање детаља. Са удаљавањем од посматрача облици се поједностављују, а линијски потез губи интензитет.

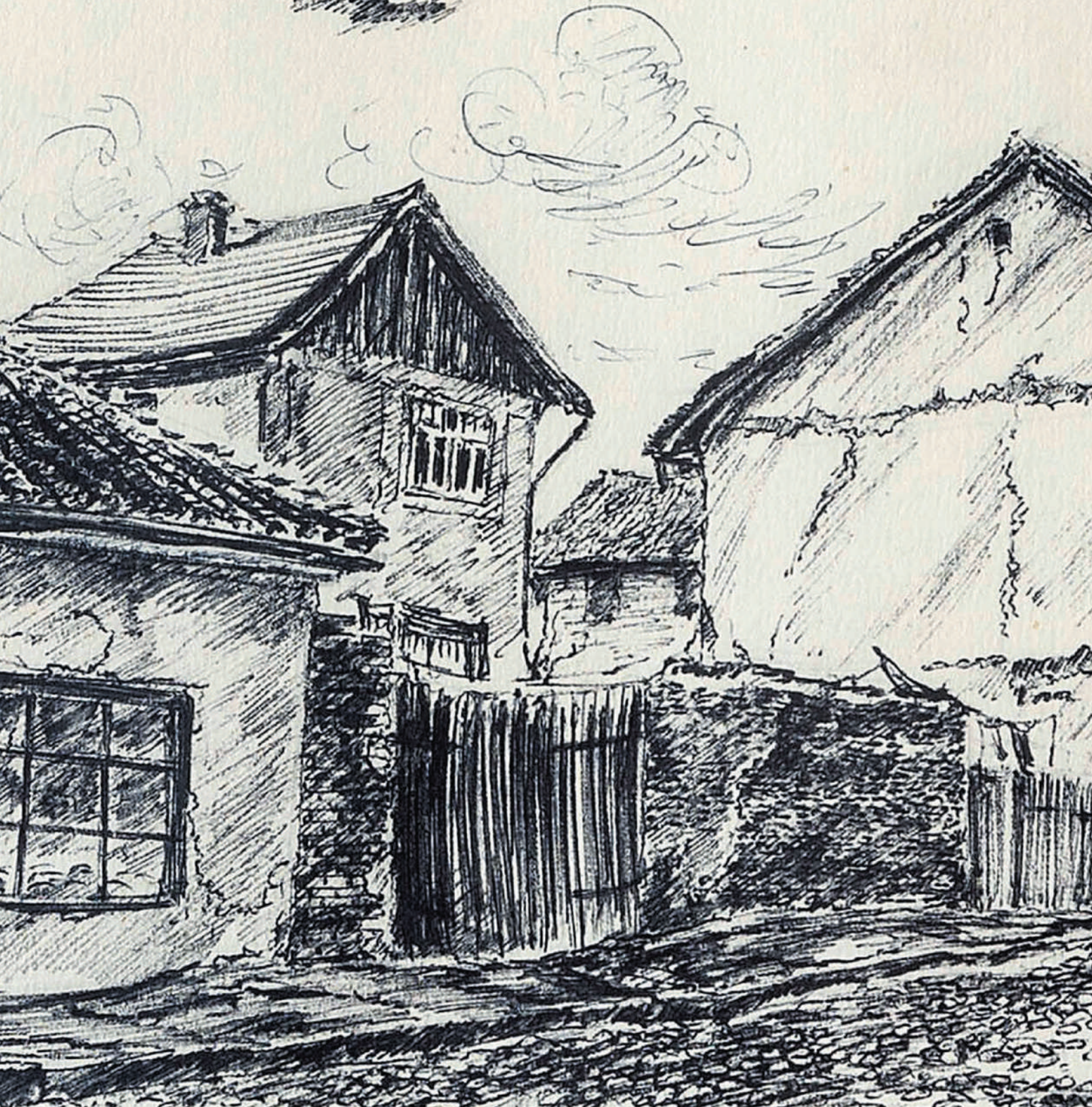
У предњем плану, на угловима тротоара, налазе се два висока дрвена стуба постављена, један са леве, други са десне стране композиције. Улична

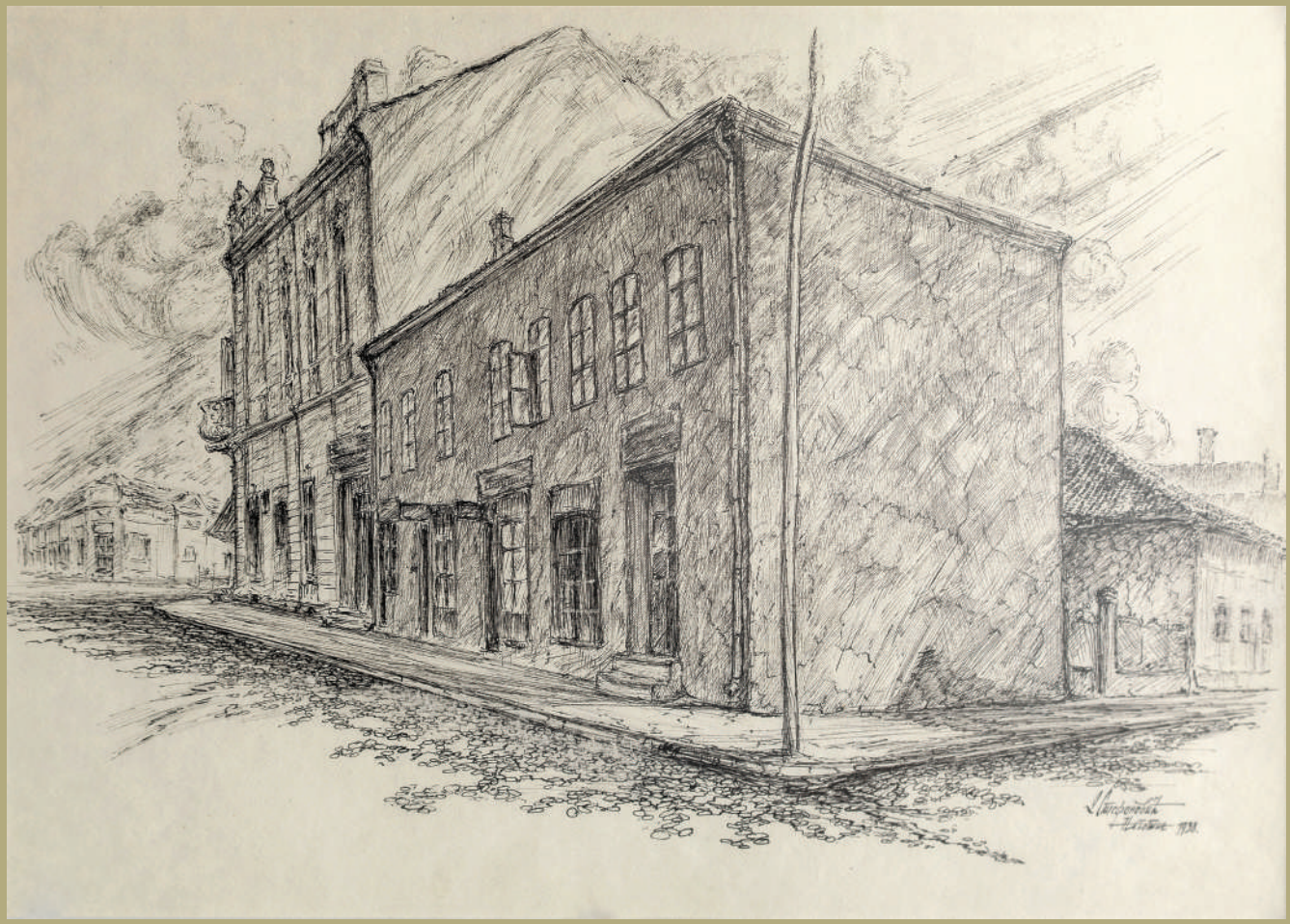
површина представљена је као неуређен коловоз прекривен ситним каменом. Његова текстура обликована је густим низовима кратких неправилних потеза који сугеришу калдрмисану или шљунковиту подлогу. Линије коловоза, на десној страни благо закривљене, наглашавају перспективни правац улице.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора писаном ћирилицом: „Неготин“, уз запис је датовање: „1938. г.“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „(Из старог Неготина – пекара) / Чика Ацина пекара испод гимназије / ДС.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 173; Пауновић, Петар. и Динић, Ђорђе. „Здравствено васпитање у основним школама зајечарског региона“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 33; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.





Хаци – Митина кућа, 1938,
цртеж тушем и пером на папиру,
28 x 39,5 cm, инв. бр. 167/Л

Цртеж приказује угаони део старог градског језгра Неготина, формиран укрштањем две улице. Композиција је организована у систему линеарне перспективе, са јасно наглашеним угаоним положајем централног архитектонског објекта, чиме се остварује уверљив приказ дубине и просторних односа.

У средишту композиције издваја се угаона двоспратна зграда, постављена у непосредној близини тачке посматрања. Архитектонска обрада ове зграде једноставнија је у односу на суседни објекат. Бочна фасада третирана је као затворена површина без отвора, док је фронтална фасада организована у два хоризонтална појаса. У зони спрата налази се осам лучно завршених прозорских отвора распоређених у правилном ритму; један од њих, пети слева, приказан је делимично отворен. Приземље обухвата четири прозорска отвора и улаз позициониран на десном крају фасаде, до којег воде два степеника. Табле са натписима изнад отвора указују на његову занатско-трговачку намену, у складу са урбаном праксом Неготина у XIX веку, где су приземни нивои били намењени таквим делатностима, а спрат становању. Кровна раван сагледана је у перспективном скраћењу, са уочљивим димњаком.

У предњем плану, на углу тротоара, приказан је стуб чија висина надмашује висину зграде и представља изражен вертикални акценат композиције. Десно од централног објекта назначена је ограда суседног дворишног простора, изведена сведениje, иза које се уочава грађевина традиционалнијег типа са три симетрично распоређена прозора и кровом на четири воде.

Лево од централне грађевине налази се друга двоспратна зграда, архитектонски репрезентативнија. Њена фасада је рашчлањена јасном хоризонталном поделом, наглашеном међуспратним венцем и кордонским венцем у зони поткровља. На спрату су распоређена четири правоугаона прозора са декоративно обликованим профилацијама изнад отвора, док се у зони испод отвора јављају балустери као орнаментални елемент.

Приземни део обликован је са наглашеним квадерима који формирају структуру зидне површине, прекинуту прозорским и вратним отворима. Иако угаони део није у целости представљен, уочљиви су сегменти терасе на спрату и тенде у приземљу. Кровни део наглашен је декоративном атиком у виду балустера и пластичним елементима, чиме је наглашен декоративни карактер фасаде.

У позадини, лево од главног архитектонског склопа, назначена је још једна грађевина која се постепено губи у дубини простора. Овај поступак, постигнут постепеним слабљењем интензитета линије и смањењем јасноће детаља, доприноси уверљивом приказу дубине и усмерава пажњу ка централном мотиву композиције.

Третман површина и конструктивних елемената заснива се на варирању линије у погледу дебљине, густине и правца. Цртеж одликује дисциплинован и прецизан линеарни рукопис, док је сенчење изведено паралелним и укрштеним шрафурама којима се моделују форме и наглашавају односи светлог и тамног.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора писаном ћирилицом: „Неготин“ и датовање: „1938.“.

На полеђини се налази ауторски запис писан ћирилицом: „Хаџи – Митина кућа. Центар града. (Хаџи Митино здање. – Цео комплекс / зграда до угла). Адаптација зграде на углу извршена почетком нашег века / од стране Ђоке Душановића, „Дошена“ (личанин хрват). Адаптација се односи / на зграду [...] посластичарнице. Податке дао чика Ник. Касапић / Душан“, налази се још један запис аутора, који је прецртан: „Кућа Душановића на месту садашњег Радничког / универзитета. / ДС“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 173; Соколов, Стојан. „Економски односи привреде региона Зајечар са иностранством“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 117; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.




КУЋА ПРЕИСТОРИСКОГ ЧОВЕКА
по миту

Кућа преисторијског човека, 1955,
цртеж тушем и пером на папиру,
28 x 39,5 cm, инв. бр. 201/Л

Цртеж представља реконструкцију стамбене архитектуре праисторијских заједница, што је назначено натписом у доњем левом углу. Реч је о реконструктивном приказу заснованом на представама о раним облицима становања.

У композиционом средишту приказан је стамбени објекат, конципиран као једноставна дрвена конструкција правоугаоне основе са изразито наглашеним стрмим двоводним кровом. Кров је покривен природним материјалима, као што су слама или трска, што је приказано густим, паралелним и делимично преклапајућим линијским потезима, чиме је сугерисана текстура природног покривача.

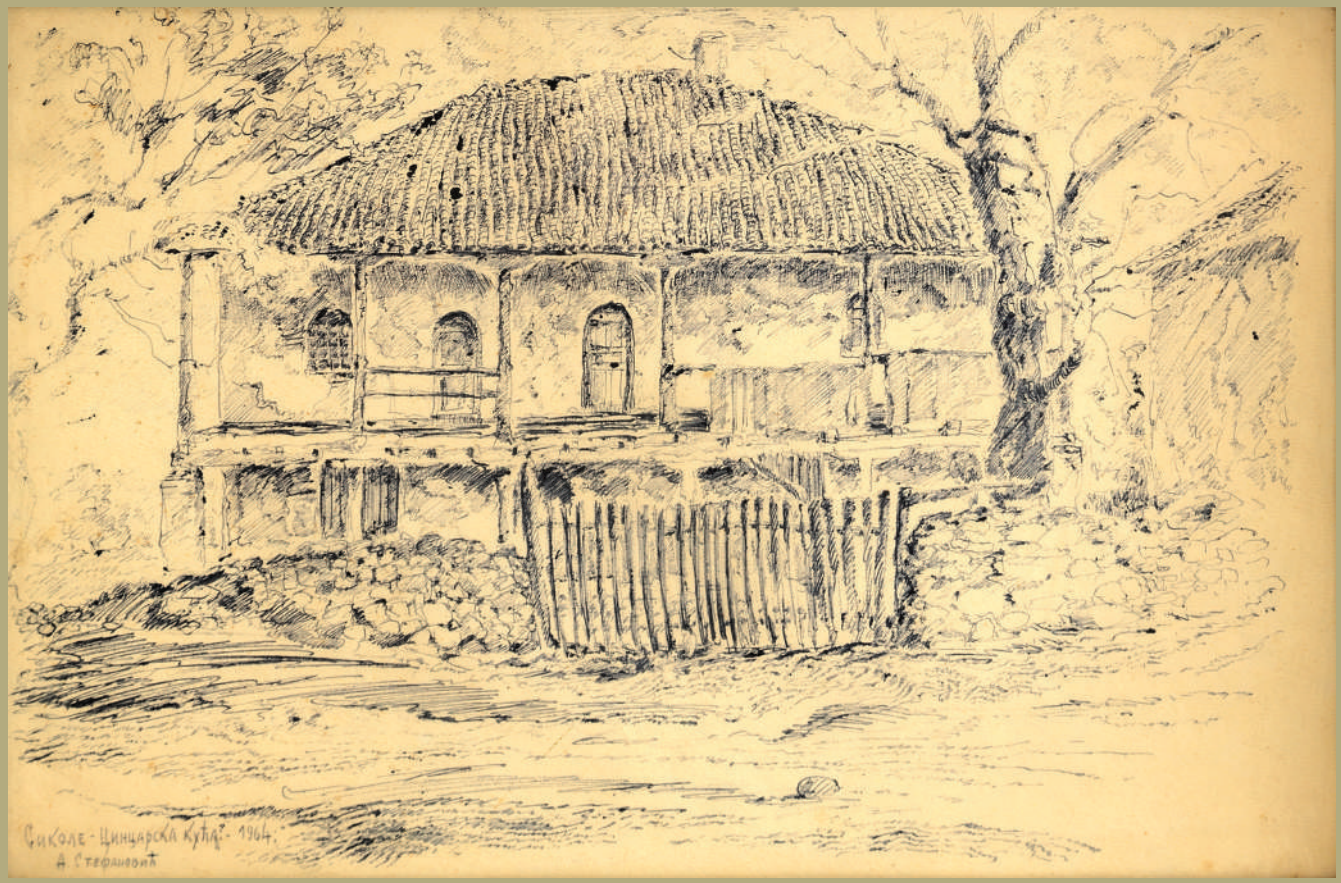
Конструктивни систем чине вертикални носећи елементи и хоризонталне греде, док су зидне површине приказане као низ уских вертикалних дасака или прућа, што указује на примену једноставнијих градитељских техника.

Објекат је ограђен заштитном оградом од дрвених стубића, чији су врхови шиљато завршени, што указује на њену заштитну функцију. Ограда уоквирује простор око објекта и јасно га издваја од околног простора. Простор испред куће приказан је широким и динамичним потезима који сугеришу земљани терен. У позадини је назначен још један објекат, чиме је сугерисано да кућа није приказана као изолована грађевина.

Небо је третирано сведено, са тек неколико наговештених облака и птица у лету, изведених минималним линијским средствима. У близини ограде назначен је облак дима или паре.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; уз сигнатуру датовање: „955.“; доле лево налази се запис аутора штампаном ћирилицом: „Кућа преисторијског човека / по Шмиту“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 174.


Сиколе - Цинцарска кућа - 1964.
Д. Стефановић

Сиколе – Цинцарска кућа, 1964,
цртеж тушем и пером на папиру,
22 x 33 cm, инв. бр. 121/Л

Композиција је организована фронтално, са архитектонским објектом постављеним у централној зони, чиме је наглашен његов значај унутар приказаног амбијента. Кућа је представљена као двоспратна грађевина са изразито наглашеним хоризонталним поделама, које организују композицију и успостављају њен ритам.

Архитектонски елементи обрађени су са изузетном пажњом према конструктивним и декоративним детаљима. Лучно завршени отвори на спрату, једноставан дрвени трем са стубовима и оградом, као и широко развијен кров покривен ћерамидом, сведоче о интересовању аутора за традиционалне облике народног градитељства. Посебно је наглашен третман кровне површине, на којој се ритмичним понављањем кратких потеза постиже утисак масе, тежине и текстуралне разуђености. Димњак, као дискретан вертикални елемент, јасно се оцртава изнад кровне површине.

Линијски рукопис варира између прецизних и контролисаних контура у архитектонским сегментима и слободнијих, готово скицозних потеза у приказу природног окружења.

У предњем плану приказани су ограда од вертикално постављених дасака и неправилно нагомилано камење. Тло је третирано енергичним, али сигурним потезима, који сугеришу текстуру земље и благу неравнину терена без претераног инсистирања на детаљу.

Простор је организован у плитким плановима, при чему се облици у позадини приказују са мање детаља.

Доле лево исписан је ауторски запис штампаном ћирилицом: „Сиколе – Цинцарска кућа?“ уз запис датовање: „1964.“, испод сигнатуре штампаном ћирилицом: „Д. Стефановић“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 174.



Стара кућа у Јазвини (Призренска улица), Неготин, 1965,
цртеж тушем и пером на папиру,
23 x 34 cm, инв. бр. 168/Л

Приказана је стара кућа окружена дрвеном оградом и оголелим стаблима. Централни мотив композиције представља архитектонски објекат, чији су зидови благо закошени и неправилни.

Фасадна површина обрађена је сведено, а на левој бочној страни уочава се један прозорски отвор. Прозор је постављен уз сам руб зида, што фасади даје асиметричан карактер. Предња фасада је благо увучена, чиме је формиран трем, на коме су приказани један прозор и двоја врата постављена у угаоним зонама.

У углу између врата налазе се наслоњене дрвене мердевине, док је у првом плану приказана ограда, обрађена неправилним, местимично испрекиданим и енергичним потезима.

Третман површина остварен је суптилном градацијом линије. Зидови куће моделовани су мекшим, финим и местимично разуђеним потезима, који сугеришу храпавост и постепено осипање малтера. Насупрот томе, дрвени елементи, ограда, стабла и конструктивни делови, наглашени су израженијим, енергичнијим линијама, чиме се наглашава разлика између појединих материјала.

Кров, четвороводан и прекривен ћерамидом, изведен је густим, ритмизованим линијама које прате нагиб кровних равни и конструктивну логику покривача. Овакав третман шрафуре наглашава материјалност кровног покривача, као и утисак његове слегнутости и тежине.

Позадина је сведена на минимум, чиме је пажња усмерена ка главном мотиву. Широка слободна површина у првом плану додатно издваја кућу и омогућава њено јасније сагледавање.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора писаном ћирилицом: „Неготин“ и датовање: „1965.“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „(Типска кућа са периферије града). / Стара кућа у Јазвини (Призренска улица) Неготин. / ДС.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 175.



Неготин, 1965,
цртеж тушем и пером на папиру,
28 x 39,5 cm, инв. бр. 169/Л

Цртеж приказује дворишни амбијент формиран низом објеката постављених под правим углом. Оваква композициона организација омогућава јасну читљивост међусобних просторних односа и успоставља стабилан структурни оквир сцене, при чему се поглед посматрача постепено усмерава ка дубини, односно унутрашњости амбијента. Простор је организован као полузатворена дворишна целина.

У средишту композиције доминира двоспратни стамбени објекат са наглашеним тремом у приземљу и издуженим балконом на спрату, који се протеже читавом дужином фасаде. Балконска конструкција ослоњена је на дрвене носаче и дефинисана једноставном, ритмички профилисаном дрвеном оградом, чиме се наглашава хоризонтална димензија објекта. Конструктивни елементи, дрвене греде и стубови, упућују на примену традиционалних градитељских техника. На спрату су присутна два мања прозорска отвора, док приземни део делује функционално издвојено у односу на отворенији спратни део.

У левом предњем плану налази се мањи, једноспратни објекат скромнијег архитектонског израза, са четири прозорска отвора и кровом благог нагиба. Својим положајем у првом плану овај објекат уводи посматрача у простор композиције. Блискост овог објекта омогућава детаљнију графичку обраду текстуре зидних површина и кровног покривача, остварену гушћим и наглашенијим линијским третманом. Поред њега, ка централном објекту, налази се грађевина сличне висине, са избаченим спратним делом у виду доксата, у чијој је зони смештен прозорски отвор. У приземљу се уочавају улаз и прозор са леве стране, док су јасно назначени елементи дрвене кровне конструкције четвороводног крова са димњаком.

Десни сегмент композиције заузима архитектонски објекат масивнијих зидних површина, чија фасада показује извесне елементе декоративне

обраде. Прозорски отвори уоквирени су наглашеним профилацијама и орнаменталним детаљима, што га визуелно издваја од осталих грађевина у композицији. Централно позиционирaн улаз, коме се приступа посредством неколико степеника, наглашава њену уређенију и монументалнију појаву.

Посебан значај има пролаз између левог и централног објекта, који представља важну просторну осу која усмерава поглед ка позадини. У средишњем плану назиру се елементи дворишног простора, стазе, неравни терен и баштенске површине, третирани слободнијим потезима.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом; „Д. Стефановић“; уз сигнатуру датовање: „1965.“, испод се налази ауторски запис писан ћирилицом: „Неготин“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „Кућа Воје Илића „Тујке“, учитеља, позади „Узора“. ДС.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 175; Фатић, Миодраг. „Проблем учења говора у припремним разредима у Неготинској Крајини“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 35; Танчић, Саша. „Дуња“ у: *Буктиња: часопис за културу и уметност*, Неготин, Књижевна омладина, септембар, 1986, 11.





Кућа Воје Илића „Тујке“, 1965,
цртеж тушем и пером на папиру,
39,5 x 26,5 cm, инв. бр. 166/Л

Цртеж представља сегмент традиционалног стамбеног амбијента, главни мотив композиције представља двоспратни објекат, позициониран на левој страни. Спратни ниво карактерише дрвени балкон, чија је ограда формирана ритмичним низом вертикално постављених дасака. Балкон је део доксата чији испуст надвисује приземље и ослања се на витке носеће стубове.

У зони крова уочљиве су греде приказане сигурном и линеарно прецизном шрафуром, која не само да дефинише конструктивни распоред већ и доприноси уверљивом приказу дрвених елемената. Кровна раван, благо нагнута, третирана је густим косим линијама које прате њен пад и додатно истичу нагиб и просторну структуру крова.

Фасадне површине обрађене су суптилним варијацијама линијског израза, при чему се ефекти осветљења и сенке постижу контролисаним варирањем густине шрафуре.

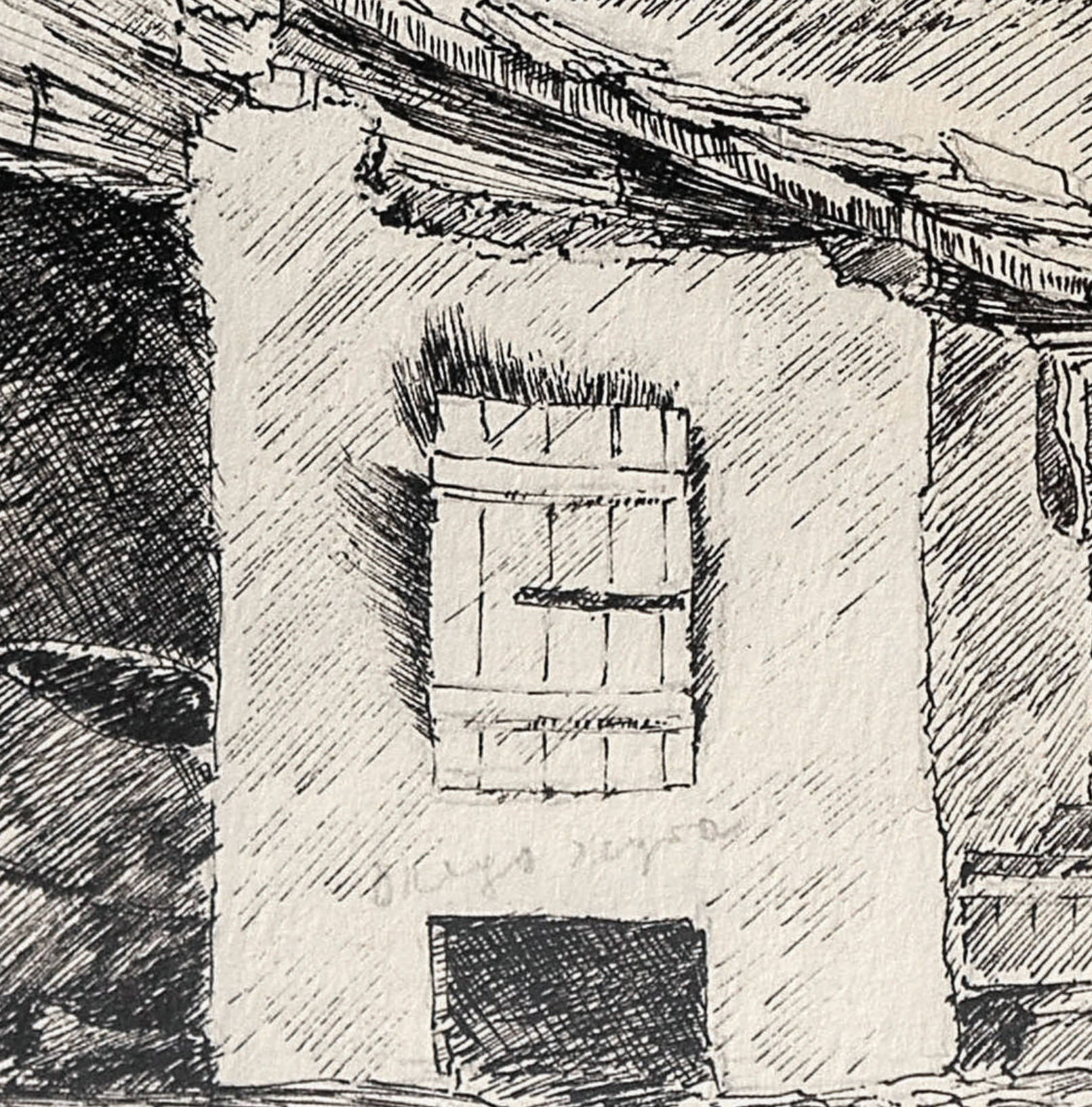
Приземни ниво је конципиран као наткривени пролаз ослоњен на стубове. Пролаз природно води поглед ка унутрашњости амбијента.

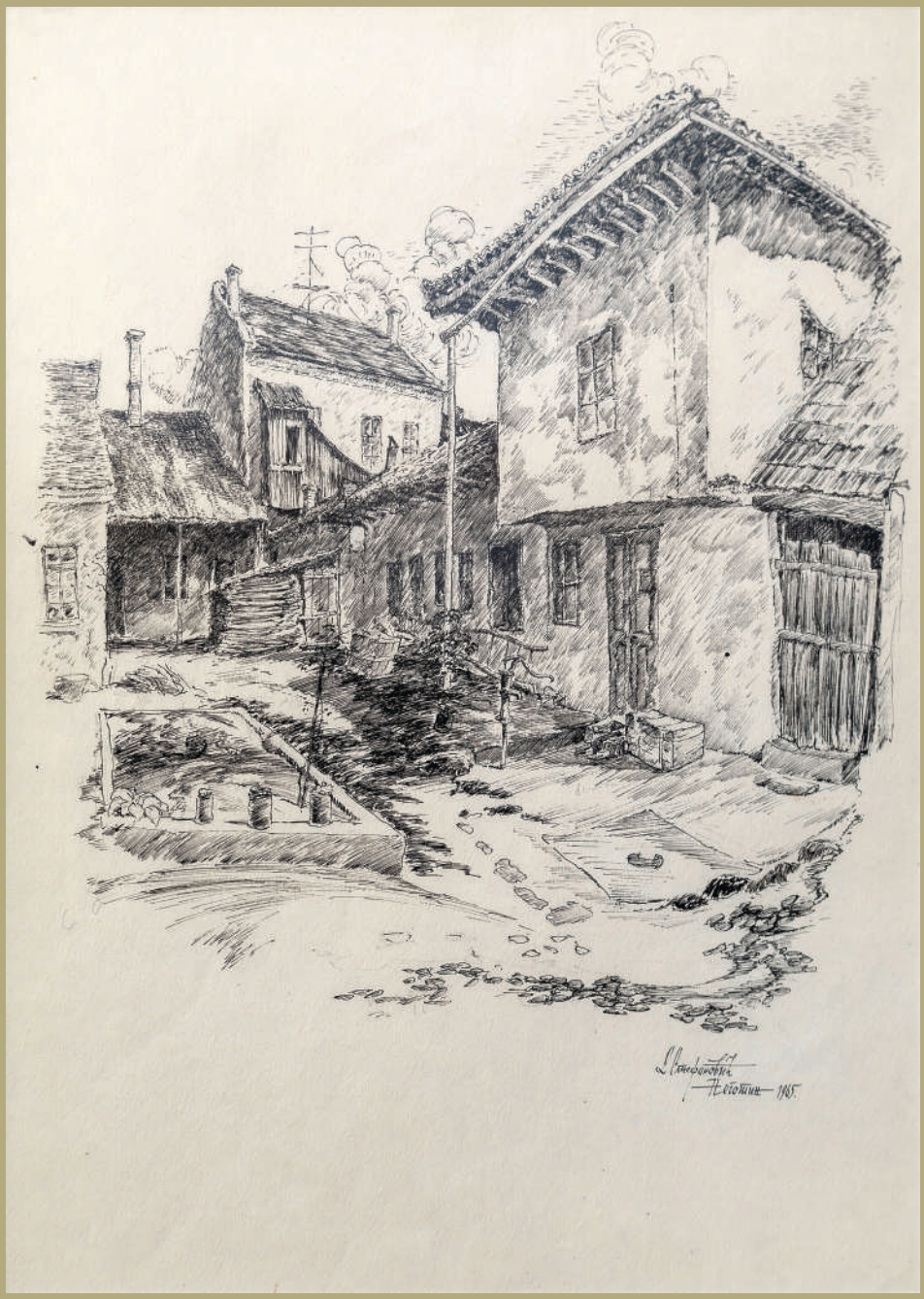
Десна страна композиције третирана је сведеније и остаје делимично недовршена. Приказан је још један објекат једноставније форме, чија је фасада обрађена са мање детаља. У доњој зони уочава се нераван терен са назнакама стазе и расутог камења, изведен слободнијим и динамичнијим линијским потезом. У доњем десном делу композиције присутна је празнина у којој су видљиви обриси и ауторске белешке о боји, материјалима и другим појединостима, што сведочи о радном карактеру цртежа и ауторовој пракси бележења елемената значајних за његову даљу разраду.

Сигнатура доле лево, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; уз сигнатуру је запис аутора писаном ћирилицом: „Неготин“, испод је датовање: „1965.“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „Кућа Воје Илића „Тујке“, учитеља, позади „Узора“. ДС“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 176; Пауновић, Петар. и Динић, Ђорђе. „Здравствено васпитање у основним школама зајечарског региона“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 29; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.





Кућа чика Мите Илића, 1965,
цртеж тушем и пером на папиру,
39,5 x 28 cm, инв. бр. 165/Л

Цртеж представља амбијент традиционалног градског дворишта старог Неготина, који није организован по строгој геометријској логици, већ је резултат функционалног прилагођавања терену и свакодневним потребама домаћинства, што се испољава кроз неправилан распоред објеката и разнородне оријентације фасадних равни.

У оквиру дворишног простора налази се чесма. Њена позиција није наглашена, већ је ненаметљиво интегрисана у просторни склоп, што одговара њеној функцији у оквиру традиционалног домаћинства. У непосредној близини налази се и ограђени баштенски део са ваљкастим саксијама.

Грађевински склоп чине објекти различитих висина и намена, распоређени у низу дуж ивица дворишта. Са десне стране доминира двоспратна кућа, чији је спратни део благо избачен у виду доксата, са прозорским отвором. У приземљу се налази улаз коме се приступа преко једног степеника, уз који су постављени дрвени сандук и одложени делови одеће. Десно од ње издваја се масивна дрвена капија која означава улаз у дворишни простор, изведена тамнијом шрафуром и прецизно дефинисаним вертикалама. Лево од двоспратне куће налази се приземни објекат са више прозора и видљивом дрвеном конструкцијом крова, на који су наслоњене хоризонтално постављене мердевине. У наставку је приказан мањи дрвени помоћни објекат који благо залази у дворишни простор. Иза њега налази се грађевина са отвореним тремом, чији се кров ослања на дрвене стубове, са наглашено високим димњаком, док се десно од ње уздиже виши објекат са кровом на две воде и покривеним спратним улазом; на тој страни уочљива су два прозорска отвора. Лева страна композиције садржи делимично видљив објекат са бочним прозором.

Различити облици и димензије стамбених објеката указују на постепено и вишефазно формирање дворишног комплекса. Поједине куће имају

наглашеније волумене и стрмије кровове, док су друге ниже и једноставније обликоване, чиме се остварује разноврсност силуета. Кровови су покривени ћерамидом и обрађени густим, ритмичним шрафурама које прате нагиб кровних равни, наглашавајући њихову текстуру. Фасадне површине моделоване су прецизном употребом линије и шрафуре, чије варирање у густини омогућава разликовање осветљених и осенчених површина, као и јасније дефинисање пластичности форме. Прозорски отвори су релативно мали и асиметрично распоређени, у складу са особеностима масивне зидне конструкције.

Површина дворишта није равномерна, већ је обликована ситним камењем и неправилним стазама, што је постигнуто слободнијим, местимично испрекиданим линијама. Пут који се постепено губи у позадини усмерава поглед ка дубини сцене и повезује појединачне сегменте композиције.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора писаном ћирилицом: „Неготин“ и датовање: „1965.“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „(Двориште у старом Неготину) / Кућа чика Мите Илића, лимара, позади „Узора“ / ДС“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 177; Ђорђевић, Драган. „Сусрет са стваралачким радом Душана Стефановића“, у: *Буктиња: часопис за културу и уметност*, Неготин, Књижевна омладина, септембар, 1986, 19; Топалов, Жива. „15 година од почетка радова на изградњи ХЕ „Ђердап“: Досадашњи резултати – Обавеза за нове успехе“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 7; Плавшић, Никола. „Као птица феникс“, у: *Мокрањац: часопис за културу,* Неготин, Установа мокрањчеви дани, бр. 2, 2000, 32; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.





Из старог Неготина – Кафана, 1965,
цртеж тушем и пером на папиру,
28 x 39,5 cm, инв. бр. 202/Л

Композиција представља варошку улицу у којој се низ приземних кућа пружа у благо повијеној линији, наглашавајући хоризонталност и ритмичку организацију архитектонског низа. Простор је конципиран тако да посматрача постепено уводи у дубину улице, при чему се континуитет фасада и крова развија као јединствена визуелна целина.

Архитектонски елементи распоређени су у пажљиво уравнотеженој структури. Централни део заузимају објекти са правилно распоређеним прозорима. На једној од фасада степенице које воде ка улазу наглашавају прелаз између јавног уличног простора и приватне зоне куће, док табла изнад левих врата упућује на могућу занатску или трговачку намену дела објекта. У наставку низа јављају се још два објекта раздвојена високим пролазом.

Прозори, врата и зидне површине изведени су прецизним и контролисаним линијама, док је сенчење реализовано финим унакрсним шрафирањем које омогућава суптилно моделовање волумена и текстуре фасада. Тонске вредности пажљиво су распоређене, тако да најтамније зоне наглашавају дубину отвора, стрехе и прелазе између осветљених и осенчених површина. Оваква обрада доприноси пластичности архитектонских маса и уверљивости приказаног амбијента.

Посебно се издваја лучно засведен пролаз на десној страни, који води ка унутрашњем дворишту. Формално, овај елемент успоставља снажан контраст између осветљене фасаде и компактне таме пролаза. Густа шрафура у унутрашњости пролаза појачава осећај дубине и ствара снажан визуелни фокус унутар композиције.

У предњем плану налазе се оголела стабла чије танке гране уносе природну линеарност у иначе строго архитектонски конципиран призор. Вертикала телефонског, односно електричног стуба, постављена у близини

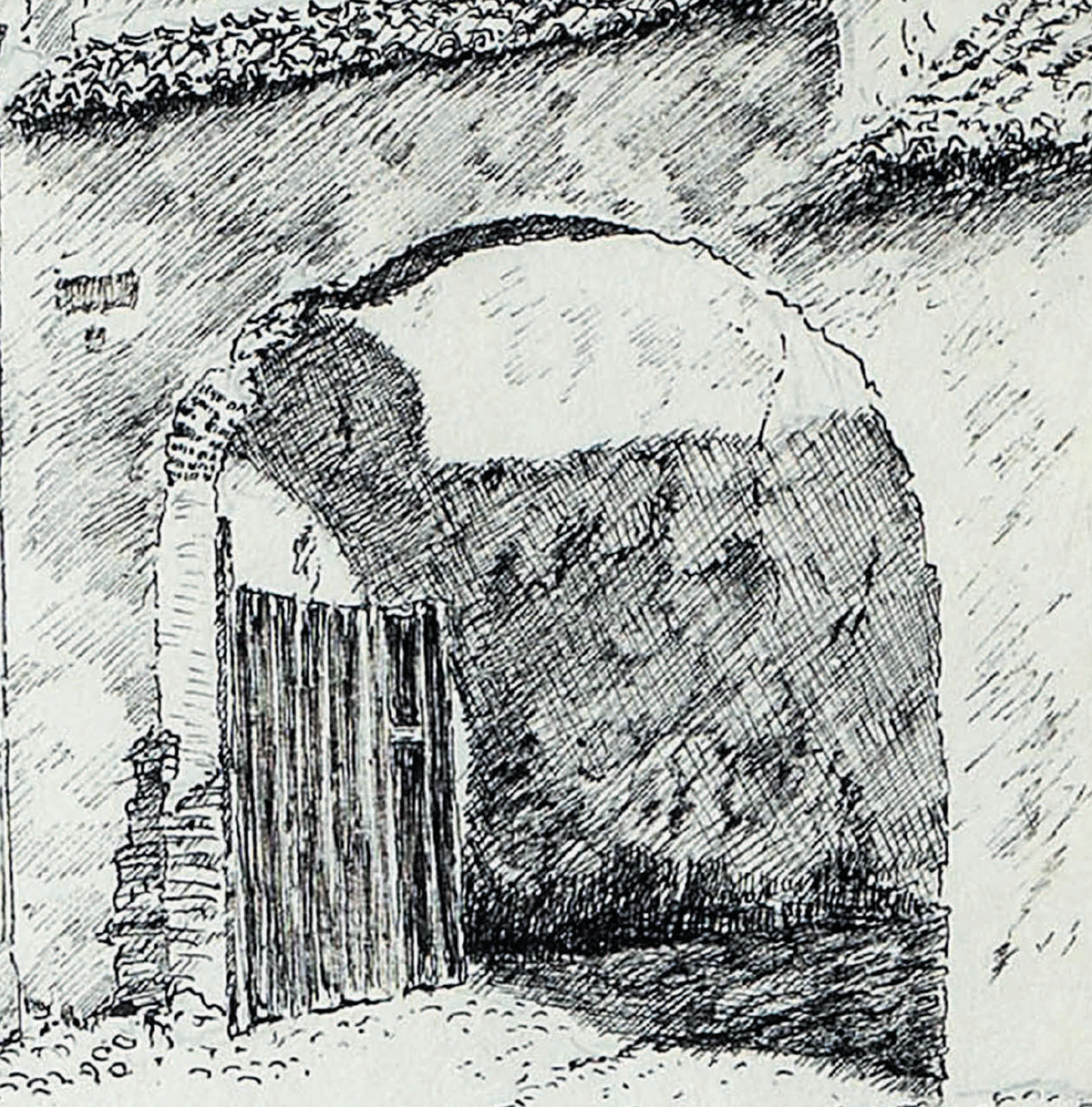
центра композиције, додатно нарушава доминацију хоризонтала и представља елемент савремене инфраструктуре у оквиру традиционалног амбијента.

Тло је третирано лаганим потезима који сугеришу неравнину улице и текстуру земљане или камените подлоге, без наглашене детаљности. Овакво решење омогућава да архитектура остане носилац композиције, док предњи план функционише као визуелни увод у простор и доприноси просторној повезаности композиције.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора писан ћирилицом: „Неготин“, у продужетку је датовање: „1965.“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „(Из старог Неготина – Кафана) / Чокалијина кафана у малом селу (Карађорђева улица) / ДС.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 178; Пејчиновић Тодоровић, Љиљана. „Социјални статус старих на територији града Зајечара“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 24; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.





Стара кућа у Неготину – кућа Нецићевих, 1965,
цртеж тушем и пером на папиру,
23 x 34 cm, инв. бр. 203/Л

Представљени цртеж приказује традиционални стамбени амбијент, у којем доминира стамбени објекат зидан од трајнијег грађевинског материјала. Композиција је конципирана око централно постављеног објекта, док ограда, дрвеће и помоћне грађевине образују јасно дефинисан просторни оквир.

Главни објекат постављен је под благим углом у односу на посматрача, чиме се истовремено сагледавају две фасадне равни. Објекат карактерише високо приземље, карактеристично за традиционалну стамбену архитектуру. Приступ је остварен спољним степеништем које води до уздигнутог улазног простора. У зони улаза распоређени су прозорски отвори, док су на бочној фасади додатни отвори концентрисани у левом сегменту зидне површине.

Лучно завршени отвори трема представљају изражен архитектонски акценат, уносећи умерену декоративност у иначе сведено и функционално обликовање, док истовремено ублажавају строгост масивних зидних површина. Фасадна раван третирана је неуједначеном текстуром, чиме је наглашена материјалност зидне површине.

На левој страни главног објекта налази се дрвени објекат, изведен као помоћни простор. Његово стање указује на конструктивну деформацију и знаке дотрајалости материјала, чиме се јасно успоставља однос између трајнијег, зиданог корпуса и трошније дрвене структуре.

Предњи план композиције дефинисан је оградом једноставне конструкције, чије ритмичко понављање елемената означава границу између приватног и јавног простора. Пут који пролази испред објекта обрађен је слободнијим, флуидним линијским потезима. У првом плану приказана су стабла без лишћа, док су у позадини назначени мањи објекти, третирани са мање детаља и слабијим интензитетом линије.

Ликовни израз заснива се на прецизном линијском цртежу и контролисаној шрафури, којима су моделовани волумени, текстуре и просторни односи.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора писаном ћирилицом: „Неготин“, у продужетку је датовање: „1965.“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „(Стара кућа у Неготину) / Кућа Нецићевих (код основ. школе II – прецртано) / ДС.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 178; Димитријевић, Миодраг. „Пејзаж у Дубрави: песме“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 59; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.





Конак кнеза Тодорчета, 1966,
цртеж тушем и пером на папиру,
28 x 39,5 cm, инв. бр. 200/Л

Цртеж приказује улични амбијент чије је композиционо средиште грађевина са развијеним тремом који се протеже дуж две фасадне равни, чиме се формира угаони простор. Трем је конципиран као аркадни низ са правилним ритмом смењивања витких стубова и лучно завршених отвора.

У приземној зони фасаде уочљиви су трагови оштећења малтерисане површине, назначени неправилним контурним линијама и разуђеном шрафуром, чиме је наглашена материјалност и старост објекта. Са десне стране назначен је зазидани отвор правоугаоног облика, који нарушава правилан ритам фасаде.

Горње зоне фасаде, нарочито у оквиру аркадног појаса, обрађене су чистијим и прецизнијим линијским изразом, чиме се успоставља контраст између оштећених и очуванијих делова архитектонске пластике. Унутар аркадног низа уочавају се правоугаони прозорски отвори са једноставно назначеним оквирима, распоређени у правилном ритму. Њихова унутрашњост третирана је сенком, чиме се наглашава просторна дубина.

Кровна конструкција обликована је кроз више нагнутих равни са израженим стрехама. Коси, ритмично организовани потези прате нагиб кровних равни, наглашавајући волумен објекта. У зони тимпанона налазе се два кружна отвора, окулуси.

На левој бочној фасади приказана је вегетација која се делимично уздиже уз зидну површину, изведена слободнијим и мекшим линијским потезима. На средини бочне фасаде, у приземљу, назначен је један прозорски отвор, док је у тимпанону представљена слепа аркада. Са леве стране дворишног простора приказано је једно, док се у позадини објекта уочава друго дрво, чија крошња надвисује грађевину.

У предњем плану површина тла моделована је лаганом шрафуром и линијама мање густине. Са десне стране приказан је суседни објекат чија је фасада рашчлањена лезенама и правилно распоређеним прозорским отворима.

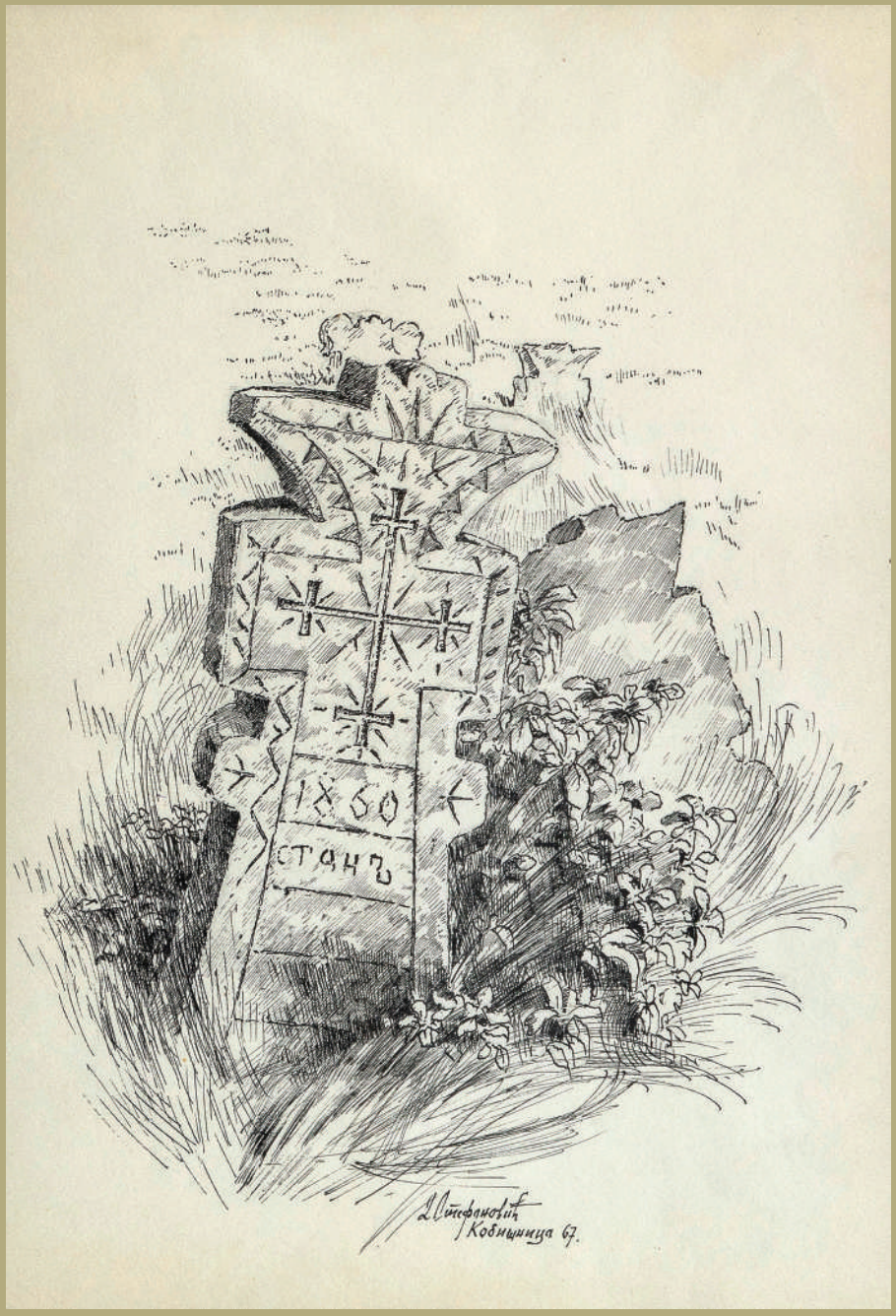
Небески простор назначен је дискретним и прозрачним потезима који само наговештавају облачне форме.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; уз сигнатуру датовање: „1966.“; испод се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „Неготин“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „(Конак кнеза Тодорчета) / Најстарија зграда у Неготину са краја XVIII и почетка XIX в. / у Станка Пауновића улици / ДС.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 14; Николић, Весна. „Хроничар једног времена – опус Душана Стефановића у Ликовној збирци Музеја Крајине“, у: *Светионик Годишњак Музеја Крајине*, III, Музеј Крајине, Неготин, 2026, 72; „Историја радничког покрета у Источној Србији“ (пројекат)“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 43; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.




ІХ60
СТАНЪ
Д.Стефановић
Кобишница 67.

Околина Неготина, 1967,
цртеж тушем и пером на папиру,
35 x 25 cm, инв. бр. 185/Л

Цртеж приказује надгробни споменик, који је композиционо постављен као централни мотив приказа. Надгробни крст приказан је у благом нагибу, чиме је избегнута строга вертикалност форме.

Горња зона споменика обогаћена је орнаменталним елементима, чија стилизована форма упућује на занатску обраду и могуће локалне варијанте у оквиру традиционалног каменорезачког израза. Испод орнамената уочљив је уклесани натпис са годином 1860, испод које је назначено име „Стањ“. Овакви камени крстови части су у православној надгробној пракси на ширем простору Балкана, где се преплићу религијска симболика, локални стилски обрасци и индивидуализовани меморијални записи.

Форма споменика моделована је сигурном и разноврсном линијом, при чему се уочава пажљиво градирање површина кроз систем паралелног и укрштеног сенчења. Овим поступком остварује се утисак масивности и храпавости камена, уз наглашену материјалност и тактилност. Декоративни урези и плитки рељефи на површини крста додатно су истакнути прецизним линијским акцентима, чиме је појачан утисак пластичности.

Споменик је смештен у природно окружење које га делимично обавија и визуелно интегрише у простор. Биљни мотиви представљени су слободнијим и енергичним линијама, које се јасно разликују од контролисанијег линијског третмана камене форме. Ови елементи уздижу се уз саму основу крста и делимично га прекривају.

Позадина је сведена на наговештаје терена и окружења, изведене минималним линијским средствима. Овакво решење омогућава задржавање визуелног фокуса на централном мотиву, без елемената који би нарушили његову визуелну и композициону доминацију.

Сигнатура доле централно, писаном ћирилицом: „Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора писаном ћирилицом: „Кобишница“, у продужетку је датовање: „67.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 179; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Неготин, 1968,
цртеж тушем и пером на папиру,
31 x 43 cm, инв. бр. 183/Л

Цртеж приказује старо гробље, у којем су надгробни споменици уклопљени у бујно природно окружење. Композиција је пажљиво уравнотежена, са наглашеном доминацијом вертикалних елемената, надгробних крстова који заузимају централну позицију у композицији и функционишу као носећи структурни елементи приказа. Њихова позиција, делимично заклоњена густом вегетацијом, у комбинацији са благом перспективном поставком, омогућава постепено увођење погледа у дубину.

Посебан композициони значај има дијагонално постављено стабло које се надвија над сценом. Овај елемент усмерава поглед посматрача ка средишњим деловима приказа, успостављајући снажан визуелни правац који повезује предњи, средњи и позадински план. Разграната крошња и густо растиње око надгробних споменика граде утисак затвореног простора, у којем се природа и надгробни споменици међусобно прожимају.

Линијска обрада одликује се разуђеним и динамичним потезом, док је текстурална разрада површина остварена варирањем линије и применом укрштених шрафура. Камени надгробни споменици, у облику крста, обрађени су снажнијим, често укрштеним линијама које сугеришу њихову масивност и храпавост, док је вегетација представљена слободнијом и мекшом линијом, чиме се успоставља контраст између чврстих, трајних материјала и елемената природе.

На појединим надгробним крстовима уочљиви су натписи и делимично читљиви датуми, који указују на њихову меморијалну намену.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д Стефановић“; испод сигнатуре је запис аутора штампаном ћирилицом: „Каличина Књажевац“, испод записа је датовање: „1968.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 179; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Родна кућа Стевана Мокрањца, 1977,
цртеж тушем и пером на папиру,
28 x 39,5 cm, инв. бр. 163/Л

Централни мотив композиције чини родна кућа Стевана Мокрањца, издужени стамбени објекат са кровом покривеним ћерамидом и наглашеним димњаком. Објекат је постављен под благим углом у односу на посматрача, што омогућава истовремено сагледавање бочне и делимично фронталне фасаде.

На фасади су уочљиве неправилности у структури малтера, пукотине и трагови оштећења, моделовани суптилним варирањем густине линије. Прозорски отвори распоређени су асиметрично, одступајући од строге симетрије и указујући на постепену, функционално условљену трансформацију грађевине. Улаз је издигнут у односу на терен и доступан посредством дрвених степеница са оградом, чија је конструкција приказана јасно дефинисаним вертикалама и дијагоналама.

Линијски третман заснива се на контрасту између контролисаније обраде архитектонских елемената и слободнијих потеза којима је представљена вегетација. Кровна површина, обрађена густим, ритмизованим потезима, сугерише текстуру и неправилност ћерамиде, док сенчење испод стрехе појачава утисак дубине и пластичности форме.

Просторни контекст развија се у десном делу композиције, где уски, благо закривљени пут усмерава поглед ка позадини и повезује предњи план са удаљенијим архитектонским структурама. Кућа са десне стране, делимично заклоњена и обрасла вегетацијом, уноси варијацију у амбијент и успоставља равнотежу унутар композиције. Биљни мотиви изведени су бржим и мање контролисаним линијама.

У левом делу композиције назначена су стабла и ограда, док је горњи део, са дискретно назначеним облацима, третиран лаганим, испрекиданим потезима.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „77.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 180; Стефановић, Димитрије. „Вишеструки значај Стевана Мокрањца за српску и југословенску културну историју, посебно музику (Беседа на свечаном отварању XIV„Мокрањчевих дана“)“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 72; Кнапе, Волфганг. „Мокрањац – европски великан“, у: *Мокрањац: часопис за културу*, Неготин, Установа мокрањчеви дани, бр. 2, 2000, 17; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.





Родна кућа Ст. Стојановића Мокрањца, 1978,
цртеж тушем и пером на папиру,
28 x 39,5 cm, инв. бр. 164/Л

Цртеж представља архитектонско-амбијенталну целину са Родном кућом Стевана Стојановића Мокрањца у средишту композиције. Архитектонска композиција заснована је на хоризонталној подели приземног и спратног дела са тремом који се простире дуж читаве фасаде. Трем, ослоњен на масивне дрвене стубове, има конструктивну и функционалну улогу, јер омогућава приступ спратном делу објекта. Приступ трему решен је једноставним дрвеним степеништем, које је постављено бочно и уклопљено у архитектонску целину. Вертикални носачи и ограда трема обликовани су ритмичним понављањем линија, чиме се постиже визуелна уједначеност и наглашава квалитет занатске обраде дрвета. Конструкција крова наглашена је системом носећих греда, изведених сигурним и енергичним потезом пера, чиме су наглашени конструктивни елементи и материјалност објекта.

Кров, благог нагиба, покривен ћерамидом, обликован је густом шрафуром која прати његову геометрију и доприноси утиску масивности кровне конструкције. На десној страни композиције приказан је суседни објекат једноставније обраде, чија велика и релативно равна фасадна површина представља визуелни баланс сложенијој структури главног објекта.

Простор испред куће формиран је као дворишни пролаз, чија је површина обликована неправилном калдрмом. Камена структура калдрме назначена је слободним и разуђеним потезима, чиме се наглашава неравност површине. Перспективно вођење улице, заједно са архитектонским елементима, усмеравају поглед посматрача ка дубини композиције, чиме се повезују предњи и позадински план.

Ликовне вредности цртежа заснивају се на контрасту између смиренијих, редуковано моделованих површина и површина густе шрафуре. Сенке испод трема, у приземној зони и испод стрехе, изведене су густим слојевима

шрафуре, чиме је наглашена пластичност архитектонских маса. Насупрот томе, делови фасада и површина неба обрађени су редукованим цртачким поступком.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „1978.“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „Родна кућа Стевана Ст. Стојановића Мокрањца“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 180; Стефановић, Димитрије. „Вишеструки значај Стевана Мокрањца за српску и југословенску културну историју, посебно музику (Беседа на свечаном отварању 14. *Мокрањчевих дана*)“, у: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, 1979, бр. 4–5, 73.




НАРОДНА КАФАНА РАДНИК

Кафана „Европа“ а после ослобођења „Радник“, 20. век,
цртеж тушем и пером на папиру,
26,5 x 40 cm, инв. бр. 204/Л

Ова прецизно изведена и композиционо уравнотежена цртачка студија представља варошки амбијент. Рад карактерише сигуран и аналитички вођен линеарни рукопис, којим су јасно дефинисани односи архитектонских маса, дубина простора и текстура архитектонских површина.

У левом делу композиције доминира зграда „Народне кафане Радник“, постављена фронтално, чиме јој је додељена улога главног визуелног средишта композиције. Натпис изнад улаза не представља само идентификациони елемент, већ и као значајан показатељ друштвено-историјског контекста, указујући на јавни карактер простора и њен значај у свакодневном животу вароши. Архитектура објекта решена је једноставно и функционално, са правилно распоређеним прозорским отворима, централно постављеним улазом и наглашеном кровном конструкцијом. Кровна површина обликована је густом паралелном шрафуром, чиме је постигнут утисак чврсте и стабилне конструкције.

Лево од централног објекта приказана је још једна грађевина трговачке намене. Изнад врата постављена је табла са нечитљивим натписом, док су са обе стране улаза постављени излози, од којих је један делимично, а други у потпуности затворен жалузинама.

У десном делу композиције налази се низ нижих кућа које се повлаче у позадину. Први објекат у том низу, знатно нижи од централне зграде, вероватно такође има трговачку намену, на шта указују широко отворена двокрилна врата. Високи прозори, који се пружају готово до кровне зоне, доприносе утиску јавне намене објекта. Наредни објекат приказан је угаоно, са видљиве две фасадне стране, на којима су јасно назначени дрвени прозори и врата. Такво перспективно решење омогућава постепену просторну градацију и доприноси просторној динамици композиције.

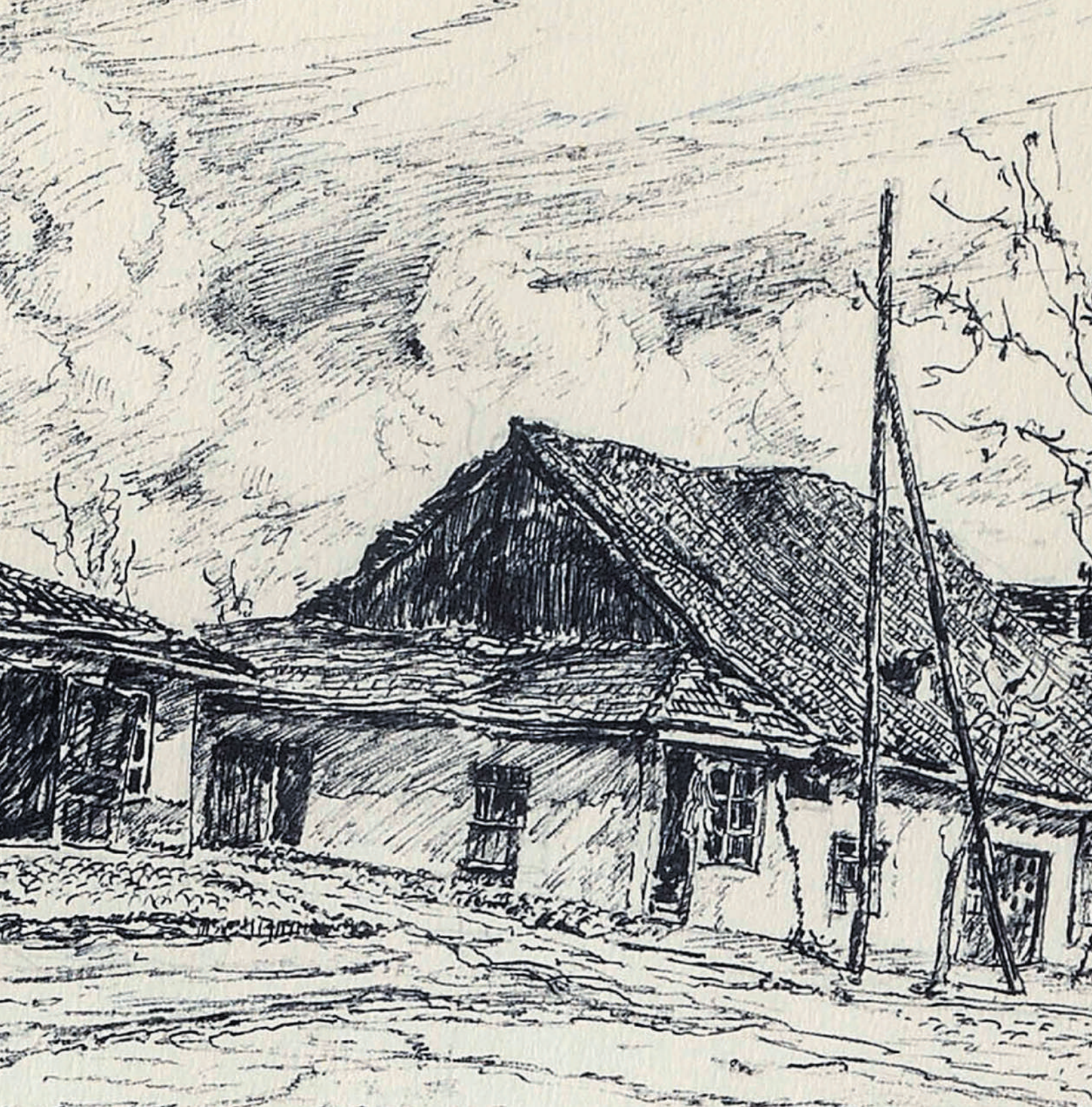
У предњем плану налази се отворени простор улице, обликован разуђеним и слободнијим потезима који сугеришу неравни терен, трагове точкова и расуто камење. За разлику од прецизно обликоване архитектуре, овај део композиције садржи више спонтаности и цртачке непосредности, чиме се постиже равнотежа између аналитичког и атмосферског приступа. У централној зони композиције приказано је витко, оголело стабло, чије су гране обликоване бржим и слободнијим линијским потезима, чиме је успостављен контраст између природних и архитектонских форми.

Небо је изведено гестуалним, динамичним и испрекиданим потезима који сугеришу кретање облака и атмосферску динамику.

Сигнатура доле лево, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“, није датовано.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „Кафана „Европа“ а после ослобођења „Радник“ / код садашње Градске библиотеке / ДС.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 181; Пејчиновић Тодоровић, Љиљана. „Социјални статус старих на територији града Зајечара“, Зајечар, *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1979, 24; Стефановић, Душан. *Стари Неготин – збирка слика из инвентара Музеја Крајине Неготин,* комплет разгледница, Неготин, Инех Крајина, Мокрањчеви дани.





Неготин (Банова апотека), 1952,
акварел, 55 x 43 cm, инв. бр. 176/Л

Приказан је угаони сегмент градског простора у којем доминира репрезентативна двоспратна грађевина са наглашеном архитектонском пластиком, карактеристичном за градску архитектуру с краја XIX и почетка XX века. Угаони положај објекта омогућава истовремено сагледавање две фасадне равни.

Архитектонска композиција објекта заснована је на јасној вертикалној и хоризонталној подели фасадних површина. Приземље је обликовано као зона јавне намене, са детаљније обрађеним излозима и улазима, док је спрат дефинисан низом високих лучно завршених прозора који доприносе ритмичкој уједначености и елеганцији фасаде. Наглашени угаони део објекта завршава се декоративном атиком са пластично моделованом орнаментиком. На фасади је јасно читљив натпис „Апотека“, који указује на намену објекта и његов значај у јавном животу града.

Колорит је заснован на топлим тоновима жуте, окера и наранџасте, моделованим суптилним хладнијим нијансама плаве и љубичасте у зонама сенке. Контраст топлих и хладних тонова обликује волумен грађевине и појачава утисак осветљености.

У предњем плану композиције централно је постављено оголело стабло, чија вертикала пресеца читаву сцену. Његове разгранате форме изведене су слободнијим и експресивнијим гестуалним потезима.

Улични простор представљен је као широка благо закривљена површина која се постепено повлачи у дубину композиције. Перспектива је наглашена сведеним линијским поступком и постепеним слабљењем тонова у позадини, чиме је постигнут ефекат атмосферске перспективе. Фигуре пролазника сведене су на брзе и скициозне потезе, без детаљне индивидуализације, чиме је наглашена њихова улога у оживљавању сцене, док архитектура остаје носећи мотив композиције.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „952“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 182; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Предео, 1954,
акварел, 27 x 38 cm, инв. бр. 125/Л

Пејзаж је конципиран као лирски интониран призор у којем је нагласак са дескриптивног бележења мотива померен ка атмосферској сугестији и интерпретацији простора. Композиција је организована као отворен хоризонтално развијен простор у чијем средишту доминира дијагонално постављен пут. Пут улази у композицију из доњег левог угла и постепено се губи у дубини, усмеравајући поглед посматрача ка дискретно назначеној људској фигури. Фигура је сведена на једноставан силуетни знак и нема индивидуализован карактер, већ служи као просторно мерило и оријентациона тачка у композицији.

Простор је изграђен сведеним сликарским средствима, суптилним тонским прелазима и слободнијим разливањем боје. Линеарна перспектива није изразито наглашена, већ се дубина постиже постепеним слабљењем контраста и омекшавањем форми ка хоризонту. На тај начин постигнут је утисак прозрачности и просторне отворености, при чему се границе између пута, поља, вегетације и неба готово неприметно стапају.

Колорит је заснован на хармонији пригушених и пастелних валера. Земљани тонови окера и бледосмеђих нијанси доминирају у приказу пута и тла, док су поља и вегетација обликовани зеленим и плавичастим тоновима, местимично прожетим љубичастим и ружичастим нијансама. Оваква палета доприноси утиску смирене атмосфере и лирског карактера призора.

Небо је изведено лагано и прозрачно, уз минималне интервенције, чиме је појачан утисак дифузне светлости и благог атмосферског замућења.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „954 г“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 181.



Без назива, 1957,
акварел, 21 x 43 cm, инв. бр. 205/Л

Композиција је конципирана као широка панорама пејзажа са наглашеном хоризонталном организацијом простора, у којој се поглед постепено усмерава од предњег плана ка удаљеном хоризонту. Просторна структура заснована је на усклађеном односу ритма, колорита и тонских прелаза, чиме је постигнута равнотежа између непосредног опажања природе и њене лирске интерпретације.

Композиција је организована ритмичном поделом површине на пољопривредне парцеле које се нижу у благим дијагоналама, уз назначену водену површину која доприноси просторном ритму пејзажа. Иако геометризовани, облици задржавају природну мекоћу и прате конфигурацију терена. Површине поља обликоване су широким и прозрачним наносима боје, при чему се границе између појединих сегмената губе у суптилним тонским прелазима. Такав поступак доприноси утиску континуираног и повезаног простора, без оштро раздвојених целина.

Колорит је заснован на доминацији светлих, зелених и тиркизних тонова, допуњених топлијим нијансама окера, смеђе и љубичасте. Посебно се издваја употреба дискретних комплементарних контраста у виду љубичастих и ружичастих тонова, који оживљавају површину и уносе динамику у доминантни зелени спектар. Ови колористички акценти делују суптилно и доприносе унутрашњој динамици и лирском карактеру композиције.

У предњем плану, благо померено улево, налази се стабло са израженим колористичким варијацијама у крошњи, које има улогу визуелног оријентира и композиционог ослонца. Око стабла назначени су мањи биљни мотиви сведени на знаковне форме, што указује на израженију стилизацију мотива. Дискретно назначена линија пута или стазе усмерава поглед кроз простор и доприноси утиску дубине и просторне повезаности.

Позадински план карактерише постепено смиривање колористичких односа и редукција детаља, чиме је постигнут ефекат ваздушне перспективе. Хоризонт је изведен меко, са минималним контрастима и благим замагљивањем, чиме је наглашен утисак просторне дистанце и атмосферске прозрачности. Прелаз између јасније артикулисаног предњег плана и омекшане даљине указује на уметниково осећање за атмосферске ефекте и њихово преношење у медијуму акварела.

Небо, које заузима значајан део композиције, изведено је лаганим и прозрачним слојевима боје, са суптилним прелазима између хладних и топлих тонова. Облачне масе тек су назначене меканим и разливеним мрљама, чиме је постигнут утисак лакоће и прозрачности.

Сигнатура доле лево, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „1957.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 183.





Неготин, 1980,
акварел, 50 x 38 cm, инв. бр. 181/Л

Представљен је објекат традиционалне стамбене архитектуре, обликован у духу народног градитељства. Композиција је организована асиметрично, са доминантним архитектонским објектом постављеним у левој и средишњој зони, док се десни део композиције постепено отвара ка дубини простора.

Двоспратна кућа на левој страни композиције приказана је са наглашеним тремом на спрату, који се протеже дуж читаве фасаде. Трем је дефинисан дрвеном оградом рашчлањеном ритмичним вертикалним елементима, чиме је наглашена хоризонталност спратне етаже. Горња етажа ослоњена је на једноставне дрвене стубове у приземном делу објекта. Благо нагнута кровна раван са видљивим гредама ослоњена је на дрвене носаче истог типа, чиме је наглашено јединство конструктивног система.

Фасада је обликована широким и прозрачним колоритним површинама у којима доминирају топли жути и окер тонови, у равнотежи са хладнијим плавим и зеленим нијансама. Колористички контрасти не служе дескриптивном реализму, већ моделовању светлосних и атмосферских односа у композицији. Сенке нису дефинисане оштрим границама, већ су изведене као прозирни слојеви који се преливају преко архитектонских облика, чиме је постигнута визуелна повезаност композиције.

У приземном делу налази се пролаз, док је десно од њега приказано ложиште наткривено засебном кровном конструкцијом. Око ложишта распоређени су предмети попут бачви и наслаганих дрва, приказани сведеним детаљима. У десном сегменту композиције приказана је још једна стамбена грађевина са делимично оштећеном фасадом и местимично откривеним слојем опеке, која има улогу секундарног композиционог елемента.

Простор испред куће представљен је као неуређена земљана, местимично каменита површина, моделована разливеним мрљама боје.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „980.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 183; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Неготин (Стари биоскоп), 1984,
акварел, 38 x 50 cm, инв. бр. 177/Л

Композиција представља угао градског простора формиран укрштањем двеју улица, у чијем се средишту налази приземна кућа постављена под благим углом према посматрачу. Архитектонски објекти распоређени су тако да формирају постепени прелаз од јасније артикулисаног предњег плана ка омекшаној позадини, док перспективне линије улица и кровова усмеравају поглед у дубину композиције.

Централни објекат, кућа на углу, обликован је широким зидним површинама у којима доминирају топли окержути тонови. Боја је наношена транспарентно, у више слојева, чиме је постигнут утисак прозрачности. На појединим местима боја је разређена до границе видљивости, тако да структура папира остаје видљива и доприноси текстуралности површине. Правоугаони и једноставно обликовани прозорски отвори распоређени су симетрично, по два са сваке стране фасаде.

Лево од централне куће налази се двоспратни објекат сложеније архитектонске структуре. Фасада овог објекта хоризонтално је рашчлањена, са лучно завршеним улазом уз који се налази по један прозор са обе стране, док отвори у горњој зони нису постављени у истој оси. Колорит овог дела композиције заснован је на хладнијим тоновима, чиме је остварен контраст у односу на топлије третирани централни објекат.

Низови кућа који се настављају у оба смера постепено се повлаче у дубину простора, при чему се контуре ублажавају, а тоналитет постаје сведенији.

Вертикални акценат композиције чини телеграфски стуб постављен уз централну грађевину. Његова издужена форма прекида доминацију хоризонталних линија кровова и улица и доприноси композиционој равнотежи.

Дрвеће иза кућа третирано је слободнијим и широким потезима у зеленим, плавим и љубичастим тоновима. Предњи план, односно површина ули-

це, обликован је ситним тачкастим и кратким потезима, чиме је постигнут утисак вибрације и текстуралне разуђености. Калдрма је сугерисана разлагањем боје у мноштво нијанси, од топлих земљаних до хладнијих плавосивих тонова, чиме су наглашене рефлексије светлости и варијације у структури површине.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „1984.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 184; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.





Јужни портал неготинске цркве, 1984,
акварел и гваш, 43 x 35 cm, инв. бр. 319/Л

Приказана је јужна фасада православног Саборног храма, сагледана из благо искошеног угла, чиме су наглашени просторна дубина и пластичност архитектонских маса. Композиција је организована тако да се главни волумен објекта развија дијагонално кроз формат, док је вертикалност грађевине наглашена ритмичним смењивањем пиластара, високих лучно завршених прозора и профилисаних кордонских венаца. Ови елементи доприносе утиску монументалности грађевине.

Пластичност фасаде постигнута је суптилним моделовањем светлости и сенке. Површине изложене директном осветљењу третиране су топлим жутим и окер тоновима, наношеним транспарентно у више слојева, чиме је постигнут утисак светлосне вибрације. Осенчене зоне обликоване су хладнијим плавозеленим и сивоплавим валерима, који дефинишу волумен и наглашавају дубину архитектонских удубљења и профилација.

Посебна пажња посвећена је архитектонској декорацији јужног портала и прозорских отвора. Портал је фланкиран пиластрима и завршен тимпаноном. Лучно завршени прозорски отвори издужених пропорција додатно наглашавају вертикалну динамику фасаде.

Изнад кровне зоне правоугаоне певнице уздиже се купола постављена на октогоналном тамбуру са правилно распоређеним прозорским отворима. Форма куполе моделована је постепеним тонским прелазима. Купола је третирана плавим тоновима, чиме се издваја у односу на топлије обрађену фасаду, док крст на врху додатно наглашава вертикалну осу композиције.

На десној страни композиције налази се дрво чија је крошња обрађена слободнијим, готово импресионистички интонираним потезима. Лишће је обликовано слојевитим наносима зелених, смеђих и местимично жутих тонова, чиме је постигнут утисак густине и природне структуре.

Предњи план, представљен као земљана површина порте, изведен је широким и разливеним мрљама боје. Смена светлијих и тамнијих површина указује на игру светлости која продире кроз крошњу, чиме је постигнут утисак дифузног осветљења.

Сигнатура доле лево, ћирилицом писано: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „1984“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 185.



Неготин, 1985,
акварел, 38 x 50 cm, инв. бр. 182/Л

Представљен је урбани амбијент раскрснице у којој се две улице укрштају под благим углом, при чему је композиција заснована на односу архитектонских маса и отвореног уличног простора. Перспективна конструкција усмерава поглед ка дубини сцене, пратећи линију коловоза који се постепено сужава и губи у позадини.

Левом страном композиције доминира репрезентативни објекат у којем је смештен Музеј Крајине, издвојен сложенијом архитектонском структуром и присуством декоративних елемената. Фасада је рашчлањена симетрично постављеним прозорским отворима, између којих се пружају кордонски венци. На дворишној страни објекта приказан је угаони део наглашен малом куполом. Колорит зграде заснован је на суптилним прелазима топлих и хладних тонова, при чему се зелене, ружичасте и плавичасте нијансе међусобно прожимају, чиме је постигнут утисак светлосне разуђености фасадне површине. Лево од овог објекта, ближе предњем плану, налази се приземна кућа скромније декоративне обраде.

Са десне стране улице приказан је угаони објекат са наглашеном хоризонталном организацијом и правилним ритмом правоугаоних прозорских отвора. Колористичка обрада овог објекта заснива се на доминацији топлих жутих и окер тонова, супротстављених хладнијим сенкама, чиме је наглашена пластичност волумена. Преко пута, на углу улице која пресеца главни улични правац, приказан је двоспратни објекат са јасно наглашеном хоризонталном поделом оствареном кордонским венцима. На објекту су видљиве две фасадне површине, једна, окренута ка претходно поменутој згради, са излогом у приземљу и једним прозорским отвором на спрату, и друга, на којој су прозорски отвори симетрично распоређени у два реда. Објекат је колористички обрађен у топлим жутим тоновима. На тој страни уличног фронта наставља се низ приземних кућа, чиме је наглашен континуитет изграђене структуре.

Урбана инфраструктура представљена је вертикалним елементима, попут стубова електричне и телеграфске мреже, који уносе додатни линеарни ритам у композицију.

Фигуре пролазника сведене су на минималне, стилизоване форме тамних силуета у покрету. Њихово присуство има превасходно наративну улогу, али истовремено доприноси јаснијем сагледавању просторних размера.

Посебан акценат у композицији представљају биљни мотиви у левом делу предњег плана, где су дрво и жбуње третирани слободним и густим потезима. Колорит овог сегмента заснован је на интензивнијим и засићенијим тоновима зелене, жуте и љубичасте. Овај колористички акценат привлачи пажњу и усмерава поглед ка дубини сцене.

Дело није сигнирано нити датовано.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 15; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.





Неготин, 1985,
акварел, 38 x 50 cm, инв. бр. 178/Л

Представљен је урбани амбијент са доминантним архитектонским објектом који својим формалним и стилским карактеристикама упућује на репрезентативну јавну, односно институционалну функцију у оквиру варошког простора Неготина. Композиција је организована око централно постављене двоспратне зграде, при чему су истовремено видљиве две фасадне равни. Овакво решење омогућава целовитије сагледавање просторне структуре објекта и његове позиције унутар ширег урбаног контекста.

Фасада зграде рашчлањена је ритмизованим низовима правоугаоних прозорских отвора распоређених у два хоризонтална појаса. Прозорски отвори уоквирени су дискретно профилисаним декоративним елементима. Ритмичност и уједначеност отвора наглашавају репрезентативни карактер објекта.

Перспективно постављање зграде формира улицу која се дијагонално пружа кроз композицију и постепено губи у позадини, где се назире још један архитектонски објекат, приказан са мање детаља.

Два висока стабла на левој страни композиције представљају изражен композициони акценат. Њихове разгранате крошње обликоване су слободнијим тачкастим потезима у зеленим и љубичастим тоновима. Насупрот њима, са десне стране испред зграде, налазе се ниско растиње и жбуње, чија компактна маса успоставља равнотежу са вертикалним акцентима стабала.

Колорит композиције заснован је на доминацији топлих тонова, окера, жуте, ружичасте и светлољубичасте, којима су обликоване архитектонске масе и улична површина. Топли тонови уравнотежени су хладнијим акцентима зелене и плаве боје, присутним у приказу стабала, ниског растиња и неба.

Сигнатура доле лево, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „985.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 184; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Неготин, 1985,
акварел, 38 x 50 cm, инв. бр. 179/Л

Приказан је урбани простор на пресеку две улице, чија је организација заснована на јасно дефинисаној перспективној структури и односу архитектонских маса. Композиција је конципирана тако да угао улице представља главни композициони акценат, одакле се поглед постепено усмерава ка дубини простора, пратећи ток улице који ишчезава у даљини.

Леву страну композиције заузима низ објеката различите спратности, међу којима се издваја приземна угаона кућа са наглашеном уличном фасадом. Кров је двоводан, благо нагнут и покривен ћерамидом, уз умерено профилисану декоративну атику. Вертикално издужени прозорски отвори правилно су распоређени између лезена, чиме је успостављен ритам фасаде. Лево од овог објекта надовезује се спратна зграда сведенијег архитектонског третмана, чија уједначеност пропорција и отвора доприноси континуитету уличног фронта. Десно од угаоног објекта наставља се низ кућа приближно уједначене висине, са правилно распоређеним прозорским отворима.

На десној страни улице приказана је спратна грађевина са богатије обликованом фасадом, са пиластрима, венцима и правилно распоређеним прозорским отворима.

Улични простор третиран је као широка осветљена површина, у којој се смењују топли и хладни тонови. Колорит је заснован на доминацији окерних, жутих и светлонаранџастих тонова, уравнотежених љубичастим и плавичастим сенкама. У позадини композиције приказано је дрвеће са крошњама обрађеним мекшим и разливеним потезима. Овај зелени акценат затвара перспективу и доприноси утиску просторне заокружености.

Фигуре пролазника сведене су на скициозне форме без индивидуализованих карактеристика. Фигуре наглашавају просторне размере и уносе утисак кретања.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Ду Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „985“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 186; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Неготин, 1985,
акварел, 60 x 45 cm, инв. бр. 196/Л

Композиција представља урбани амбијент сагледан из благо померене тачке гледишта, при чему је простор организован у дијагоналној перспективи која усмерава поглед ка дубини сликарског поља. Основну структуру композиције чини низ грађевина у првом плану десне стране приказа, повезан заједничком линијом дворишних зидова.

Објекте карактеришу једноставне форме, двоводни кровови и наглашени димњаци, што упућује на типологију традиционалне стамбене архитектуре. Фасаде су једноставно обрађене, са мањим прозорским отворима, док је њихова површина моделована суптилним тонским и колористичким прелазима.

У левом делу позадине издваја се монументалнији архитектонски објекат, симетрично конципиран, са наглашеним централним улазом и куполастим торњем. Његово присуство успоставља контраст у односу на скромнију стамбену архитектуру у првом плану и уводи хијерархијски однос унутар композиције.

У предњем плану назначени су биљни мотиви изведени слободним потезима и полихромним колоритом. Небо је изведено у прозрачној валерској скали, са суптилним прелазима плавичастих, љубичастих и жућкастих тонова.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Ду Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „985“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 186; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Неготин, 1988,
акварел, 38 x 50 cm, инв. бр. 180/Л

На акварелу је представљен урбани пејзаж са хоризонтално организованом композицијом, у којој се у предњем плану нижу приземне куће, док се у позадини вертикално издиже савременији архитектонски објекат.

У левом делу композиције, на углу улице, приказана је приземна кућа са две јасно уочљиве фасадне равни повезане засеченим углом. На фасади наредног, нешто вишег објекта, симетрично су распоређени прозорски отвори са пластично моделованим орнаменталним детаљима изнад и испод њих. Следећи објекат у низу издваја се већом висином и вертикално постављеним прозорским отворима који захватају готово читаву висину фасаде. Објекти су покривени двоводним крововима обрађеним у светлим окерним, жућкастим и црвенкастим тоновима. Фасаде су моделоване у пастелним валерима, са сведеним конструктивним и декоративним елементима. Прозорски отвори и врата малих су димензија и правоугаоног облика, без изражене пластичности, што упућује на скромнију стамбену архитектуру. Линеарни исказ је сведен, док су форме превасходно обликоване колористичким односима и валерском градацијом.

Позадинским планом доминира вишеспратна зграда модернистичког карактера, поједностављеног волумена, са равним фасадним површинама и вертикално оријентисаним прозорским низовима, без декоративних елемената. Колорит објекта сведен је на хладније и пригушене тонове, чиме се визуелно удаљава од топлије обрађеног предњег плана. Оваквим поступком наглашен је контраст између традиционалне и савремене архитектуре.

У десном делу композиције налази се група стабала изведена слободнијим потезима. Крошње су грађене у транспарентним слојевима зелених, плавих и местимично љубичастих тонова, чиме је постигнут утисак прозрачности и светлосне вибрације. Иза стабала назире се атика објекта, која додатно наглашава његову висинску доминацију.

Површина улице у предњем плану третирана је сведено, широким разливеним мрљама боје, без детаљније обраде. Такав поступак омогућава задржавање визуелног акцента на архитектонским масама и доприноси прозрачности композиције.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „988.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 187; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.





Неготин (Зграда ЈНА), 1989,
акварел, 45 x 59,5 cm, инв. бр. 193/Л

Приказан је урбани пејзаж организован према принципима линеарне перспективе, при чему улични правац представља главну композициону осу. У средишњем делу композиције улица се постепено повлачи ка дубини простора, чиме је остварена јасна просторна организација.

Десним делом композиције доминира двоспратна угаона грађевина, визуелно најистакнутији архитектонски мотив. Фасада је рашчлањена пластично наглашеним угаоним елементима и профилисаним зидним површинама. Прозорски отвори у приземљу лучно су завршени, док су на спрату правоугаоног облика, чиме је успостављен ритмички однос између доње и горње зоне фасаде. Волумен објекта моделован је у топлим окерно-наранџастим тоновима, уз хладније валерске прелазе у плавичастим и љубичастим тоновима који наглашавају пластичност форме.

Даље се, са обе стране улице, наставља низ приземних стамбених објеката са крововима на четири воде, карактеристичних за варошку архитектуру. Њихове фасаде сведене су на основне волумене, обрађене у светлијој и хладнијој колористичкој скали, у којој преовладавају светлоплави, сиви и светложути тонови. На тај начин успостављен је колористички баланс у односу на доминантни топли акценат угаоне грађевине у првом плану.

Између појединих објеката приказане су дрвене дворишне капије, кроз које се назиру крошње дрвећа. У позадини је назначен још један архитектонски објекат, чиме се додатно наглашава континуитет градске структуре и продубљује просторна перспектива.

Површина улице обрађена је слободним наносима боје у окерним, ружичастим и љубичастим тоновима, док је небески простор изведен широким потезима плавих, наранџастих и зеленкастих валера, чиме је наглашена прозрачност и светлосна атмосфера композиције.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „989.“; у продужетку је запис писаном ћирилицом: „Нег.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 49; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Неготин (Улица Станко Пауновић), 1989,
акварел, 45 x 59,5 cm, инв. бр. 194/Л

Призор је конципиран као приказ варошке улице организоване у систему линеарне перспективе, при чему је улични правац постављен у благу дијагоналу. Постепеним сужавањем уличних ивица ка позадини остварена је уверљива просторна дубина композиције.

На левој страни композиције налази се низ архитектонских објеката са косим крововима покривеним црепом. Објекти су типолошки уједначени и припадају варошкој стамбеној архитектури, са фасадама рашчлањеним вертикално постављеним отворима и високим уским прозорима са профилисаним оквирима. Декоративни елементи, попут наглашених оквира око прозора и врата, упућују на градитељску праксу карактеристичну за крај XIX и почетак XX века. На крају низа издваја се двоспратна грађевина са развијенијом фасадном пластиком и израженијом декоративном обрадом. Десна страна композиције обрађена је сведеније, са дискретно назначеним архитектонским детаљима.

У позадини је назначено дрвеће, обрађено слободнијим и сажетијим сликарским поступком у варијацијама зелених и плавичастих валера. Површина улице третирана је у светлој, валерски разуђеној тонској скали у којој доминирају окерни, жути и плавичасти тонови.

Колористичка структура дела заснива се на односу топлих фасадних површина и хладнијих сенки, при чему се суптилним валерским прелазима постиже уравнотежена хроматска целина.

Сигнатура доле лево, писаном ћирилицом: „Ду Стефановић“, испод сигнатуре датовање: „1989.“, у продужетку је запис писаном ћирилицом: „Нег.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 187; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Неготин, 1989,
акварел, 46 x 64 cm, инв. бр. 195/Л

Композиција је организована око угаоно постављеног архитектонског објекта који доминира средишњом зоном сликарског поља и представља главни носилац просторне структуре дела. Изабрани угао посматрања омогућава истовремено сагледавање фронталне и бочне фасаде.

Фасадна површина ритмизована је низом високих правоугаоних прозорских отвора, док профилисани декоративни елементи изнад прозора и на угаоном делу грађевине наглашавају хоризонталу кровног венца и доприносе пластичности фасаде.

Посебан композициони значај има угаони сегмент грађевине у којем је смештен главни улаз. Натпис изнад врата „Инех – Узор“ интегрисан је у архитектонску целину и указује на јавну намену објекта. Овај део композиције истовремено функционише као визуелни центар из којег се улични простор развија у оба правца.

У првом плану налази се стабло са тек развијеним лишћем, изведено лаганим и разуђеним потезима. Са леве стране наставља се низ нижих грађевина обрађених у светлијим окерним валерима. На њима су уочљиви симетрично распоређени прозорски отвори, као и пролаз у двориште и портал надвишен тимпаноном. У десном делу позадине назире се куполасти, односно торњасти завршетак друге грађевине, који уноси вертикални акценат и проширује просторни хоризонт композиције.

Колорит је заснован на светлим пастелним тоновима и суптилним валерским прелазима.

Дело није сигнирано, нити датовано.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 188; Стаменковић, Весна. *Завичај између ока и срца*, каталог изложбе, Музеј Крајине, Неготин, 2015.



Музеј Крајине, 1994,
акварел, 34 x 49 cm, инв. бр. 191/Л

Композиција је конципирана око доминантног архитектонског волумена угаоне зграде, постављене у први план. У објекту је смештен Музеј Крајине. Реч је о двоспратној грађевини правоугаоне основе, са јасно наглашеном хоризонталном поделом између приземне и спратне зоне. Оваква организација фасаде успоставља јасан ритам архитектонских елемената и уравнотежен однос површина.

Фасадна површина рашчлањена је правилним ритмом прозорских отвора са жалузинама, што доприноси уједначености и дисциплинованој организацији композиције. Посебно је наглашен угаони део грађевине, на којем су истакнути декоративни елементи, који додатно наглашавају хоризонталну поделу фасаде. Угао објекта завршен је кулом са равним кровом.

У приземној зони десног сегмента објекта, дуж благо дијагонално постављене улице, развија се низ лучно завршених отвора који формирају аркадни трем. Овај архитектонски елемент уноси динамику у третман масе и указује на репрезентативни карактер објекта. Изнад трема налази се затворена спратна лођа, делимично заклоњена вегетацијом.

У десном делу композиције, у позадини главног објекта, приказане су грађевине делимично заклоњене дрвећем, третиране слободнијим и мекше моделованим потезом. У предњем плану, паралелно са улицом, налази се ограђени дворишни простор у којем су приказани топ и неколико високих стабала, чије крошње делимично заклањају околне грађевине и уносе природни контрапункт архитектонским формама.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „994.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 188; Николић, Весна. „Хроничар једног времена – опус Душана Стефановића у Ликовној збирци Музеја Крајине“, у: *Светионик Годишњак Музеја Крајине*, III, Музеј Крајине, Неготин, 2026, 75.



Раскршће код Музеја, 1984,
гваш, 36 x 38 cm, инв. бр. 114/Л

Композиција представља урбани зимски пејзаж организован око благо закривљене улице, која се из предњег плана постепено повлачи ка дубини сликарског простора, формирајући главну композициону и просторну осу призора. Правац кретања додатно је наглашен траговима кола у снегу, који усмеравају поглед посматрача и доприносе повезивању просторних планова.

Архитектонски објекти различитих размера распоређени су са обе стране улице. На левој страни доминира угаона грађевина сложеније структуре, са наглашеним вертикалним поделама и декоративним елементима који упућују на урбану архитектуру с краја XIX и почетка XX века. Њена фасада рашчлањена је прозорским отворима различитих димензија, док торњасти завршетак представља важну вертикалу композиције.

Супротна страна улице дефинисана је низом хоризонтално развијених објеката, чије фасаде карактеришу правилно распоређени прозорски отвори и умерена декоративна обрада. Ове грађевине функционишу као стабилизујући елемент композиције, уравнотежујући масивнију структуру на левој страни и доприносећи ритмичкој организацији призора.

Први план обухвата елементе ограде, гола стабла и жбуње, изведене сведеним, али експресивним потезима. Без детаљније ликовне разраде, ови природни мотиви функционишу као визуелни оквир који уводи посматрача у сцену, док њихова линеарна структура успоставља контраст према меко моделованим снежним површинама.

Колористичка структура дела заснива се на суптилној равнотежи топлих и хладних тонова. Светли окерни и жућкасти валери фасада прожимају се са плавичастим и зеленкастим сенкама на снегу, чиме се постиже утисак атмосферске свежине и дифузног осветљења. Небо је третирано лаганим и прозрачним преливима, без јасно дефинисаних облачних маса.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „984“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 189.



Стара кућа у Доњем Милановцу, Тенкина кућа, 1964,
темпера на папиру, 28 x 40 cm, инв. бр. 56/Л

Композиција представља архитектонски мотив са доминантним објектом постављеним у средишњем и десном делу сликарског поља. Кућа је приказана из благог угла, чиме је омогућено истовремено сагледавање фронталне и бочне фасаде, док је простор организован тако да се поглед посматрача постепено креће од предњег плана, преко дворишног простора и главне грађевине, ка суптилно назначеној позадини.

Архитектонска структура објекта упућује на традиционални начин градње. На горњој зони фасаде налазе се два правоугаона прозора, од којих је један отворен. У приземљу су приказана дрвена двокрилна врата, док је кров решен једноставно, са видљивом дрвеном конструкцијом.

Посебан композициони акценат представља тераса на спрату, наткривена дрвеном конструкцијом која прати њен облик. Простор терасе оживљен је саксијама са цвећем, док стрме степенице, постављене дијагонално у односу на раван слике, уводе динамику у композицију и додатно наглашавају просторну дубину.

Први план чини двориште ограничено дрвеном оградом, чији вертикални елементи уводе ритмичку структуру у композицију. Биљни мотиви третирани су слободним и колористички наглашеним потезима, при чему зелени тонови оживљавају доминантно топлу палету. Вегетација није натуралистички обрађена, већ пре свега функционише као сликарски елемент који омекшава архитектонску структуру.

Позадина је решена у лаганим и прозрачним валерима, у којима се назиру облици брда. Ови елементи немају детаљнију разраду, већ функционишу као атмосферски оквир који проширује простор и доприноси утиску дубине. Светлост долази са леве стране, меко обликујући површине и наглашавајући текстуру материјала.

Колористичка структура дела заснива се на хармонији топлих земљаних тонова, окера, смеђих и пригушених зелених нијанси, повремено освежених хладнијим акцентима у позадини и сенкама.

Сигнатура доле лево, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“; уз сигнатуру датовање: „1964.“.

На полеђини се налази ауторски запис писаном ћирилицом: „Стара кућа у Д. Милановцу / Тенкина кућа / Д. Стефановић / 1964.“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 189.





У Воденици (Три камена), 1962,
темпера на папиру, 30 x 38 cm, инв. бр. 122/Л

Дело представља динамичну интерпретацију традиционалног радног простора, у којој функционални елементи ентеријера постају носиоци изразитог сликарског израза. Композиција је организована као сложен систем укрштених хоризонталних и косих линија дрвених греда, које се преплићу са кружним формама воденичких каменова, градећи ритмички структуриран и визуелно густ простор. Ова мрежа линија и маса не дефинише само архитектуру ентеријера, већ истовремено сугерише кретање и механичку динамику као суштинске карактеристике простора воденице.

У средишњем делу композиције доминирају масивни камени точкови, приказани у различитим позицијама и фазама употребе. Изнад њих распоређени су левци и дрвене конструкције које усмеравају ток жита, док вертикални елементи повезују горњи и доњи регистар композиције, уносећи додатну просторну динамику.

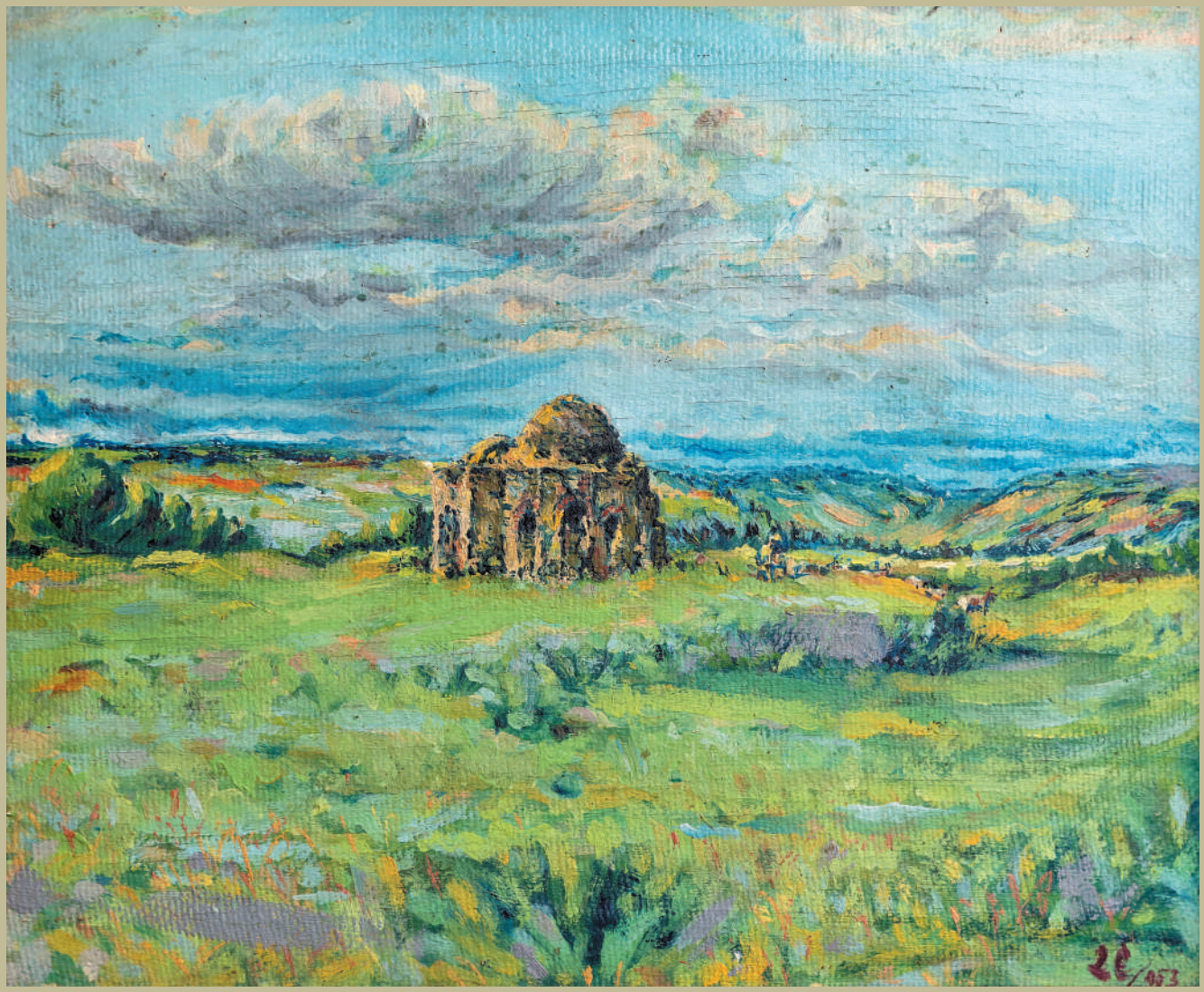
Десна страна композиције отвара се ка извору светлости, малом прозору који има важну улогу у обликовању атмосфере ентеријера. Светлост није третирана искључиво као реалистички светлосни ефекат, већ као активан ликовни акценат, разложен у фрагменте тиркизних, белих и светложутих потеза који се преливају преко површина и наглашавају текстуру материјала.

Колористичка структура дела заснива се на доминацији топлих земљаних тонова, окера, смеђих и маслинастих нијанси који асоцирају на дрво, прашину и амбијент традиционалног радног простора. Хладни плавичасти и зеленкасти тонови супротстављени су доминантним топлим нијансама, чиме је остварена колористичка динамика и успостављена равнотежа унутар композиције.

Површине су моделоване густим наносима боје и енергичним, видљивим потезима, чиме је постигнута изражена материјалност и тактилност. Овако третирана фактура појединим деловима композиције даје готово рељефни карактер, наглашавајући физичко присуство предмета и њихову материјалну тежину. Цртеж је у великој мери подређен сликарском гесту и местимично се губи у колористичким масама, што додатно појачава експресивност композиције.

Сигнатура доле лево, писаном ћирилицом: „Душан Стефановић“; испод сигнатуре датовање: „1962“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 190.



Короглашки манастир, 1953,
уље на платну, 42 x 51 cm, инв. бр. 206/Л

Композиција је хоризонтално организована, са јасно дефинисаним просторним плановима који воде поглед од густо обрађеног предњег плана ка удаљеном хоризонту. У средишту композиције доминира сакрални објекат постављен на благо уздигнутом терену. Његова архитектонска форма, са лучним отворима и делимично очуваном горњом зоном, сведена је на основне волумене, али наглашена густим наносима боје који јој дају пластичност и тежину.

Предњи план изведен је разуђеним потезима и слојевима боје који граде текстуру траве и ниског растиња. Боја је наношена импасто, са јасно видљивим трагом четке, док зелени тонови варирају од хладних плавичастих до топлијих жућкастих валера. Средњи план, у којем је смештена грађевина, обликован је нешто смиренијим потезима, уз постепени прелаз ка прозрачније третираном позадинском простору.

Позадина се отвара ка валовитом пределу и удаљеним брежуљцима, где се колорит ублажава, а форме разлажу у атмосферске наговештаје. Потези постају шири и мање дефинисани, чиме је постигнут ефекат ваздушне перспективе. Небо је моделовано слојевитим наносима белих, сивих и плавих тонова, који доприносе утиску променљиве светлости и динамици површине.

Колористички, дело је засновано на контрасту топлих и хладних валера, са доминацијом зелених и плавих тонова оживљених жуто-наранџастим акцентима.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. С.“, испод сигнатуре датовање: „953“.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 190; Лекић, Миодраг. „Солунски фронт у дневнику поднаредника Ненада Павловића из Штубика“, У: *Развитак: часопис за друштвена питања, културу и уметност*, Зајечар, Новинско-издавачка организација ООУР „Тимок“, бр. 4–5, 1978, 41.



Мртва природа, 20. век,
уље на платну, 48 x 63 cm, инв. бр. 321/Л

Композиција припада жанру мртве природе и заснива се на ритмички организованом распореду предмета постављених на хоризонталној површини стола. Основни композициони ток развија се дијагонално, од стаклене чаше са леве стране, преко тањира са рибом, до централно постављене шкољке и осталих предмета у десном делу композиције.

Централни мотив представља крупна шкољка, чији су волумен и текстура наглашени густим наносима боје и израженим импасто третманом. У њеној близини налази се тањир са ситном рибом, обликован суптилнијим валерским прелазима и светлосним рефлексима. Лево од централне зоне постављена је чаша од тамног црвеног стакла, чија је транспарентност постигнута комбинацијом топлих тонова и дискретних светлосних одсјаја.

Остали елементи, шкољке и морски фрагменти, распоређени су тако да успостављају равнотежу маса и обогаћују текстуралну разноврсност композиције. Позадина је сведена на тамну, валерски уједначену површину која наглашава пластичност предмета и појачава контраст светла и сенке.

Осветљење долази са леве стране, стварајући изражене валерске контрасте и наглашавајући пластично обликовање форми. Колористички, дело почива на доминацији топлих земљаних тонова, смеђих, окер и црвенкастих нијанси.

Сигнатура доле десно, писаном ћирилицом: „Д. Стефановић“, није датована.

Публиковано у: Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023, 191; Николић, Весна. „Хроничар једног времена – опус Душана Стефановића у Ликовној збирци Музеја Крајине“, у: *Светионик Годишњак Музеја Крајине*, III, Музеј Крајине, Неготин, 2026, 82.

Скраћенице:
ИАН – Историјски архив у Неготину

Извори и литература

Необјављени извори:

Документација Историјског архива у Неготину:

Извод из књиге за уписивање венчаних, цркве Кладовске, храма Св. Великомученика Ђорђа, текући број 24, 3.

Извод из матичне књиге рођених, од 15. 8. 1961.

Лист оцењивања, акт без бр. од јуна 1954.

Решење, акт бр. 20 од 3. 9. 1954.

Решење, акт бр. 942 од 1. 11. 1950.

Решење, Министарство просвете Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, акт бр. 6814 од 2. 2. 1924.

Решење министра војске и морнарице Краљевине Југославије, акт. бр. 53781 од 21. 4. 1938.

Сведочанство о нижем течајном испиту, акт бр. 793 од 20. јуна 1939.

Упитник за оцењивње службеника органа држевне управе, акт без бр. од 1960.

Упитник за оцењивње службеника органа држевне управе, акт без бр. од 1962.

Литература:

Kuljić, Todor. *Kultura sećanja*, Beograd, 2006.
Кусовац, Никола. *Наборано лице Крајине – Изложба слика Душан Стефановић*, каталог изложбе, ЈП Радио телевизија *Крајна* Неготин, Неготин, 1994.

Летопис Народног музеја Крајине – Неготин (1934–1979), прир. С. Радосављевић, М. Стевановић и И. Трајковић, Музеј Крајине, Неготин, 2021.

Медаковић, Дејан. *Српски сликари XVIII–XX века Ликови и дела*, Прометеј, Нови Сад, 2021.

Милошевић, Слађана. „Радници Музеја Крајине“ у: *Музеј Крајине 1934–2014. године*, Музеј Крајине, Неготин, 2014.

Николић, Весна. *Каталог Ликовне збирке Музеја Крајине у Неготину*, Музеј Крајине, Неготин, 2023.

Стефановић, Душан. *Акварели Неготина*, каталог изложбе, Музеј Крајине – Неготин и Културно-просветна заједница, Неготин, 1986.

Стефановић, Душан. *Изложба слика Душан Стефановић – уља*, каталог изложбе, Музеј Крајине и Културно просветна заједница општине Неготин, Неготин, 1982.

Стефановић, Миодраг. „Сећање на уметника“, *Буктиња: часопис за књижевност, уметност и културу*, бр. 20, ур. Г. Вучковић, Крајински књижевни круг, Неготин, 2009, 29.

Штампа:

Васић, П. „Д. Стефановић: У служби свога краја“, *Политика*, Београд, 9. април 1966.

В. П. „Изложба Д. Стефановића“, *Политика*, Београд, 6. мај 1972.

Ј, В. „Портрет – Сликар нашег краја“, *Крајина – лист за друштвена и политичка питања општине Неготин*, број 14, година X, Неготин, 28. децембар 1979.

С, М. „Потопљен град остао на сликама“, *Политика – Експрес*, Београд, 23. IX 1971.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

73/76.041.5(497.11)
75.071.1:929 Стефановић Д.

НИКОЛИЋ, Весна, 1981-
Визуелни дневник једног времена : опус Душана Стефановића у Ликовној збирци Музеја Крајине / ауторка Весна Николић ; [фотографије Зоран Радосављевић - Кики]. - Неготин : Музеј Крајине, 2026 (Београд : Službeni glasnik). - 155 стр. : репродукције ; 21 x 21 cm

Слика уметника. - Тираж 100. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 154-155.

ISBN 978-86-87691-47-6

1. Стефановић, Душан, 1922-2005
а) Стефановић, Душан (1922-2005)

COBISS.SR-ID 197089289



Изложба *Визуелни дневник једног времена* посвећена је стваралаштву Душана Стефановића, уметника чији опус представља драгоцено сведочанство културне и визуелне историје Неготинске Крајине. Кроз цртеже, аквареле, темпере и уља, настале на темељу непосредног посматрања завичајног простора, Стефановић је забележио архитектуру, пејзаже и амбијенте који данас чине важан део културне меморије источне Србије.

Дела која се чувају у Ликовној збирци Музеја Крајине потврђују његов значај не само као ликовног уметника, већ и као хроничара времена, чији радови представљају вредан извор за проучавање и очување културног наслеђа.

ISBN-978-86-87691-47-6